

מהדורת 'קורן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• נה •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הבית והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד מעלת ההתאמות
בקיום המצוות
מילין יקורן - מילתא חדה"א

יב חזרת הלימוד
ניצוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א על ידי אמונה שלמה
נמשך הדבר ובא בשלמות
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדה"א • ספיר ויהלום • ובחדת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

משמרת איתמר | אלה תולדות נח נח' - על ידי שמקבל עניניו באהבה מסתלקים היסורים ממנו
אוהב ישראל | על ידי אמונה שלמה נמשך הדבר ובא בשלמות
שפע חיים | נח' מלשון מנוחה | השריש בכני דורו שדי להתעסק זמן מועט בפרנסה
עטרת צבי | מדת בטחונה החזק של שרי
בן בית | לתלמידי חכמים נתוסף בשבת נשמה יתרה חיון ממה שיש להם בחל
לקוטי שיחות | שלשת הדורות של אברהם משה ודוד - שלושה שלבים ודגות בעבודת ה'
מבשר טוב | שתיה כ'דת' מביאה לאהבת חברים מה שאין בן בזול וסובא
מגן אברהם | הולמד תורה בקבלת על קדם התפלה זוכה לתפלה ראיה
תולדות יעקב יוסף | השהיה בתבה היתה אצל נח כמו השהיה בבית הפנסת ובית המדרש
מאמר יחזקאל | בית החסידים הוא כתבת נח | רמז נאה בשלשת קומות התבה
שם משמואל | התגלות החכמה בשנת ת"ר
בית פנחס | שני הר"ת של התבה 'חכמה'
ארן עדות | מנין ידע נח לפתח את חלון התבה
צמח צדיק | דבר תורה שנתגלה בחלום בבאר הפסוק על דרך העבודה
פתוחי חותם | יצר הרע מונע את האדם מן התשובה
פתוחי חותם | עברה קלה גוררת עברה חמורה
מאור ושמע | בשבת ראש חדש יש עליה גדולה לשכינה ועל ידי זה יש כח גדול לשוב
לקוטי הרי"ם | בשבת ראש חדש נפתח גם הדלת וגם הסביב לו
ישועות משה | 'שבת ראש חדש' - 'השבת' נותנת כח להשקיע ה'ראש' והמח ב'חדש' הרומז
דברי אמת | קדם תורה ותפלה יעורר אהבה להשם יתברך
בית ישראל | כתיבת האמות בתורה מגנה
תורת חיים | אצל הדורשים לגנאי לא כתוב 'דבותינו'
מאור עינים | ע"י אכילה לש"ש המאכל הוא ממש כקרבן
דברי אמת | הסימן למדת האמת
שפת אמת | רצון והשתוקקות האדם חשוב מאד בשמים
תפארת עזראל | רוח ה' מתלבשת ברצון הטוב של האדם
שם משמואל | יש לקבוע שעות בכל יום להגביר התשוקה
אור יצחק | אוי לבריות הרודפים אחר התאוות

שארי מנחם | נח היה צדיק אנושי
שפת אמת | שבת קדש הוא בריחה מן הטבע
שפתי צדיק | בכניסת שבת נחצבת להבת אש הפליהבה להתהפך לבריה חדשה
ישמח ישראל | ע"י שמתביש מקדשת השבת הממשמשת לבוא זוכה להמשכת
ערוגת הבשם | על ידי שהאדם בוש לזמר הנמירות - נעשים כתר בראש הקב"ה
אמרי חיים | מכיון שנתנה תורה בשבת יש לזמר ולקד
בית אברהם | הרגיל בשבת אחים בשבת קדש נצל מהגיהנם
אמרי נעם | 'את האלהים התהלך נח' רמז לתוספת מוצאי ש"ק
מאור ושמע | עקר עבודת ה' להיות תמיד בשמחה
תפארת שלמה | יש למחר בתשובה קדם בוא הגאולה
דברי אמת | יש לכנס לדבורי התפלה עם כל הגוף
עטרת ישועה | על ידי תפלה בהתלהבות ותשובה וצדקה נצולים מחבלי משיח
הנותן אמרי שפר | המתחיל לעשות עברה נדון על שם סופו
איל המלאים | לולי אסור גזל היה תרוץ לדור המבול שלא נצטוו אלא אדם הראשון בלבד
ילקוט הגרשני | ענש הגוף תחלה כשהממון אינו כשר
זכרון יצחק | עון האדמה שגורמה לחטאי דור המבול
אשי ישראל | צפה הקב"ה וראה שאין עתידים לצאת מדור המבול דורות ישרים
ויאמר שאול | זכוף הגוף מכל לכלוף וזהמת העונות
אמרי שפר | כל הברואים נצלו בזכות נח ולכן היו עמו בתבה
ליות חן | הבטחת הברית שהמועט יחזיק את המרבה
תורת יחיאל | נחקרו הדגים למאכל בשבת לפי שלא חטאו בדור המבול
בן יהודה | להורות שאין אש גהנום שולטת בשבת
תורת חיים | רמז לאכילת ליתן לעתיד לבוא
חרדים | תקוני הנשמות המגלגלים בדגים ובפרט בסעודה שלישית
קצור שני לוחות הברית | תקון נשמת הצדיקים
חמדת צבי | הבריה הראשונה מהבעלי חיים
מקרא מפרש | אכילת דגים התרה על ידי קבלת התורה ביום השבת
אור פני יהושע | צמאון והשתוקקות לשמיעת דברי תורה חדשים
מעשי צדיקים
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

נושאים בפרשת נח

רמזי אמונה ובטחון

משמרת איתמר

רבי איתמר מסונסקוולי זיע"א

'אלה תולדות נח נח' - על ידי שמקבל עניניו באהבה מסתלקים היסורים ממנו

אלה תולדות נח' וגו' (ו ט). הינו על ידי שהוא מקבל כל עניניו באהבה ונחת רוח הוא מוליד בן כמדתו שישורים מסתלקים ממנו ונולד לו נחת רוח, וגם מעורר בן למעלה בכיכול נחת רוח.

וזה שכתוב במדרש (בר ל ה) על זה הכתוב, נח למטה נח למעלה, הינו פנ"ל, שעל ידי זה שהוא מקבל בנחת ואהבה היסורים מלמטה גורם בן נחת רוח למעלה (פרשת נח)

אהב ישראל

רבי אברהם יהושע השל מאפטא זיע"א

על ידי אמונה שלמה נמשך הדבר ובא בשלמות

תבת אמונה יש לו שני פרושים, א', כפשוטו האמנת הדבר שבנודאי יהיה כך. עוד יש לומר אמונה מלשון 'ויהי אמן את הדסה' (סנהדרין כז) והוא לשון המשכה וגדול, כי באמונה יש כח זה שעל ידי האמונה ימשך הדבר הזה ממקורו ויבוא, הינו על ידי שהוא מאמין בהשם יתברך ובוטח בו באמונה שלמה על שום איזה דבר, אז נמשך הדבר ההוא ובא בשלמות.

והנה נח הצדיק בודאי האמין בשלמות בכל אשר דבר אליו השם יתברך בכל לבבו ובכל נפשו בתמימות פדרכו הטוב מאד ומקדם, אף בדרך זה היה ירא להאמין באמונה שלמה בכל לבבו, כי אולי יהיה הוא הגורם להבאת המבול הינו על ידי שלמות אמונתו, ימשך בודאי מזה

הבאת המבול, ולא היה יודע איך לתן עצות בנפשו מה לעשות.

ביאור מאמר רש"י 'מקטני אמונה היה מאמין ואינו מאמין'

וזהו שפרש רש"י ז"ל 'מקטני אמונה היה, מאמין ואינו מאמין', רצה לומר באמת היה מאמין רק שירא להאמין בשלמות שהשם יתברך יביא המבול כי אולי יהיה הוא הגורם לזה ופנ"ל. עד שדקוהו המים כו' והבן היטב. ודברי פי חכם חן. עד כאן בשם הרב ז"ל (פרשת נח):

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

'נח' מלשון מנוחה | השריש בבני דורו שדי להתעסק זמן מועט בפרנסה

קדם לדת נח היה חסרון של אמונה בעולם, כי לא היה מי שיצריך את בני הדור במדרגות האמונה ובנחיצותה, וזה הביא אותם להיות עצובים וממרמרים. הם עבדו עבודת פרך ועסקו במלאכתם עבור פרנסתם, יום ולילה לא ישבתו, כי לא השפילו להאמין שהשם יתברך מזמין לכל אדם את פרנסתו.

רק משנולד נח החדיר בבני דורו את ענין האמונה. ולכן תכף בלדתו אמר אביו למך בנביאות 'זה ינחמנו מפעשנו' (ה ט), כי בכח האמונה שחדש להם נח, הבינו שהם יכולים להאריך בתפלות ובלמוד התורה, כי הם לא צריכים לעמל שעות רבות בכל עבודה קשה, שפן בשביל לזכות לפרנסה די שיעסקו בשעתיים או שלש במלאכת כפיים, כפי שהמציאות מוכיחה שיש בני אדם שהולכים בדרך זו והם מתפרנסים וכו'.

הטעם שנקרא 'נח' ולא 'מנחם'

לכן נקרא שמו 'נח', אף שבהשקפה ראשונה נראה שהיה צריך להקרא מנחם, שהוא מלשון 'ינחמנו'. כי נח מלשון מנוחה, ונח חדש לבני דורו שאין צריך לעבד בכל כך עמל, כי די גם בעבודה מועטה ולקיים מה שנאמר (בראשית מט טו) 'וירא מנחה כי טוב', וכדרשת חז"ל (ברכות ה.) אין טוב אלא תורה. האדם יכול לעסק רב שעות היום בתורה ורק זמן מועט במלאכה, והשם יתברך יזמין לו את פרנסתו (דרשות חומש רש"י נח תשמ"ב):

עטרת צבי

רבי צבי הירש מזידקטוב זיע"א

מדת בטחונה חזק של שרי

שמעתי בשם איזה צדיק (ראה קדושת לוי, איכה ד"ה אלי ציון ועריה) על מאמרם ז"ל במדרש פרשת נח (בראשית רבה לח יד) 'ושרי עקרה אין לה ולד' (יא ל), אמר המדרש כל מקום שנאמר אין היה לה ולד, עין שם באריכות.

הפרוש 'אין', עם שאין, 'לה ולד' - היא היתה באמונה ובטחון שיהיה לה בנים והרי הם בודאי אצלה כאלו היה לה מקדם, וזהו 'אין' לה ולד, שקשרה במדת 'אין' שרש הבטחון נחשב בעיניה לה ולד, כי בודאי יהיה לה, עד כאן ודברי פי חכם חן:

וזה אשר אמרנו בחלוק שבין אמונה לבטחון אשר הרמב"ן ז"ל עמד בזה על המחקר בספר אמונה ובטחון (פרק ה), ולפי דברינו אמונה הוא מאמין בהקדוש ברוך הוא וברוך שמו אשר ימלא משאלותיו ויהיה לו לאחר זמן, אמנם הבטחון כאלו הדבר עומד לנגד עיניו וכבר בא לו מבטחו (פרשת ויצא):

פרשת נח

תלמידי חכמים נתוסף בשבת נשמה יתרה חוץ ממה שיש להם בחל

רש"י זלה"ה כתב: ללמדך שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. כלומר, כתב רבנו מרן האר"י זלה"ה שכל ישראל פשוטי עם הקדוש יש

אלה תולדות נח נח איש צדיק וגו' (למדך) שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, (רש"י) (ו ט)

בן ביתי

רבי אליעזר צבי מסומארנא זיע"א

להם בשבת תוספת נשמה, כי מחמת שנחים מכל עבודתם של חל בא להם בזכות זה אור של שבת נייחא תוספת נשמה יתרה מבחל.

אכל תלמידי חכמים העוסקים בתורה

ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ.

ג, ויתרה מזו: במעשי נח היתה גם פעלה של 'עליה' ושנוי בעולם (על דרך פעלת מלכות בית דוד). דבתבת נח היו כל מיני בהמות וחיות כו' וביניהן גם חיות טורפות ודורסות, ואף על פי כן לא עשו שום רעה זה לזה כלל.

ומבאר בזה, שהוא לפי שבתבת נח היה שורר מצב של שלום על דרך מה שנאמר לעתיד לבא 'וגר זאב עם כבש גו' לא ירעו ולא ישחיתו גו', כי אז (בתבת נח) היה 'גלוי' שלמעלה מגדרי העולם (כפי שהוא מצד עצמו).

וזוהו עמק פונת דברי הזהר כאן, דהגם שעבודת נח היתה עבודה נעלית ומיוחדת, המתאימה להיות יסוד להנהגת העולם מחדש, ובמילא היו כלולות בה כל הג' דברים הנ"ל, בהשלמת עבודת האדם בהריאה (א) לעמוד על משמרתו חזק באפן שלא יתפעל ולא יתחשב עם סביבתו; (ב) לפעל נציבות וקיום בעולם; (ג) להעלות את העולם למעלה יותר מכפי שהוא מצד עצמו גם בתכלית הטוב – מפל מקום 'אינו נחשב לכולם'.

וטעם הדבר, כי זה היה מעין גדר חנוף בלבד להשלמת הבריאה – ג' עבודות אלו כמו שהיו לאמתתם, בדרא דאברהם בדרא דמשה וברא דוד (לקוטי שיחות חלק לה ע' 17 ואילך)

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זי"ע

שתיה כ'ת' מביאה לאהבת חברים מה שאין כן בזולל וסובא

ובדרך צחות שמעתי מפי כבוד קדשת אבי אדוני מורי ורבי זצוקלה"ה, בשם אבי אדוני זקני מביאלא זצוקלה"ה, שפרש דברי רש"י 'יש דורשים לשבח, ויש דורשים לגנאי':

'יש' הוא יי"ש [זין שרף], שאם שותה מעט יי"ש זה 'דורשים לשבח', שהוא טוב לאדם ומשבח. אבל יי"ש, אם מבקש עוד ועוד יי"ש, אז 'דורשים לגנאי'.

וזוהו כמו שכתב המאירי ששתיה כזו היא שתית זוללות ושכרות, ולא מביאה להתוצאה הנכונה של גלוי סוד ואהבת

העולם על ידי התורה, שעל ידי עבודתם של בני ישראל בלמוד התורה וקיום המצוות (האפשרי דוקא בעולם הזה), פועלים קיום מציאותו של העולם.

דורו של דוד

דרא דוד: 'עקר המלכות' היא מלכות בית דוד, שענינה הוא להמליך את הקדוש ברוך הוא על העולם כלו. וכמו שהיה בפשוטו, שעל ידי דוד היה גמר כבוש ארץ ישראל מאמות העולם, ועד למצב שכלו מלכות תכף בתחלתו כמו שהיה בימי שלמה, שהאמות הביאו מתנות לשלמה – שעל ידי מלכות בית דוד היה גלוי מלכות הקדוש ברוך הוא בעולם.

וזוהו החדוש בדרא דוד על דרא דמשה, שעל ידי התורה ומצוות הוא קיום העולם כמו שהוא, ועל ידי גלוי המלכות נפעלת עליה בעולם.

שלמות עבודת דודו של דוד על ידי מלך המשיח

והשלמות בזה תהיה על ידי 'מלך' האחרון מבית דוד, שהוא 'משיח האחרון' הנקרא 'מלך מבית דוד' בביאת משיח צדקנו, שאז תתגלה מלכותו של הקדוש ברוך הוא בעולם כלו, הן באמות העולם, שיחזקו את העולם כלו לעבד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה... ולעבדו שכם אחד' (רמב"ם מלכים פ"א), 'והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וירגו מדרכיו ונלכח בארחתיו' (ישעיה ב א); והן בכל הנבראים שבעולם – שלא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים'.

שלשת אפני עבודה אלו בתקופת המבול אצל נח

והנה (מציון) שלשת אפני עבודה אלו היו אצל נח בתקופת המבול: א, בעבודתו בעצמו – שהיא ברוגמת מה שהיה אברהם 'מעבר אחד כו'. דאף שהדור היה בשפל המצב ביותר – השחית כל בשר את דרכו על הארץ, מפל מקום התחזק נח וצדיק תמים היה בדרתיו, ולא נגרר אחרי הנהגת כל הדור, ואדרבה 'היה נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה'.

ב, כמו כן היה בעבודתו ענין של פעלה בעולם (על דרך פעלת מתן תורה), שעל ידו היתה הצלת כל העולם כלו, עד שהקדוש ברוך הוא נשבע שלא יפרת כל בשר עוד

ועבודה בכל יום, אפלו בחל יש להם נשמה יתרה זו שיש לשאור עם בני ישראל בשבת, ובשבת קדש נתוסף להם עוד יותר נשמה יתרה מבחל, כי יש להם ב' נייחות.

לזה אמרה התורה הקדושה אלה תולדות של נח, הינו מעשים טובים שלו, שיש לו ב' נייחות נח נח, והוא עבור שהוא איש צדיק לזה יש לו ב' נייחות בשבת יותר משאר ישראל:

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (אבל בדריו אחריו אינו נחשב לכלום כמו דרא דאברהם ודרא דמשה ודרא דדוד, זוהר ח"א ס, א - בתוספתא) (ו ט)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע

שלשת הדורות של אברהם משה ודוד - שלושה שלבים ודרגות בעבודת ה' | דורו של אברהם

החדוש בעבודת האדם שבג' דורות אלו, שהם ג' שלבים ודרגות בסדר העבודה: בדרא דאברהם: על אברהם שהיה היהודי הראשון, נאמר 'אחד היה אברהם' (יחזקאל לג כד), ש'כל העולם כלו מעבר אחד' והוא (אברהם) מעבר אחד – כל העולם היו עובדי עבודה זרה ו'אברהם עבד ונתחכם מאליו ועבד הקדוש ברוך הוא', ועמד בתקף נגד כל העולם, וידע שכל העולם טועים וכו'.

וזוהו גם הענין היסודי והראשי בעבודת האדם בכלל, שבני ישראל מתחזקים בדבקותם בה' ועומדים בתקף בעבודתם – נגד שבעים האמות וכל העולם המונעים ומעכבים וכו'.

דורו של משה

דרא דמשה, דור מתן תורה: החדוש בהעבודה של דור מתן תורה הוא, ש'לא רק שאין העולם מפרע לעבודת האדם, אלא להפך) שעבודת האדם פועלת בעולם קיומו ובסוסו, וכמאמר רז"ל (שבת פח). על הפסוק 'ארץ יראה ושקטה' מתחלה יראה ולבסוף שקטה [דתנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, 'אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימים ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו']], דלפני מתן תורה היתה הארץ (העולם) במצב של 'ראה', ועל ידי זה ש'ישראל קבלו את התורה – שקטה'.

וזוהו השלב הב' בעבודת האדם, קיום

באשר היו ישראל אז בלתי ראויין לה, נמסרה החכמה לחיצונים, ומזה בא שמאז נתחדשה להם הרבה חכמה בחכמת הטבע.

וכשנאמר הדברים לפני כבוד קדשת זקני האדמו"ר הגדול זצללה"ה מקאצק, קלסם, ואמר להמגיד לו: כל כך מרגינתא טבא הנה בידך וזה אינה ימים שהנך פה ולא הגדת לי (כי תצא תרעה):

בית פנחס

בשם רבי חיים מקראסנא זיע"א

שנוי הר"ת של התבה 'חכמה'

אמר זקני הגאון הקדוש מורנו הרב חיים מקראסנא זצ"ל זי"ע בלשונו הקדוש: לשעבר היה הראשי תבות של 'חכמה' חילו מ'פניו כ'ל ה'ארץ (תהלים צו ט), ועכשו בעונותינו הרבים הראשי תבות של 'חכמה' כ'י מ'לאה ה'ארץ ח'מס, עד כאן לשונו הנזהב:

ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה (ח ט)

אין עדות

רבי שרגא יאיר מביאלברג זיע"א

מנין ידע נח לפתח את חלון התבה

יש להבין מהיכן ידע כי יוכל לפתח את החלון שלא יבואו המים בה. אף יצן כי כל ימי המבול נטלו מאתו המדרגות שהיו לו, ובעת שהשיג בחזרה את המדרגות ידע והבין כי המים הנדונים לא יבואו עוד, וד"ל:

כי בצלם אלקים עשה את האדם (ט ט)

צמח צדיק

רבי מנחם מנדל מוויז'ניץ זיע"א

דבר תורה שנתגלה בחלום בבוא הפסוק על דרך העבודה

בחלום נאמר לי פרוש הפסוק 'כי בצלם אלקים עשה את האדם', כי עבודת האדם צריכה להיות לצרף וללבן עצמו מהחמירות שבו, כדי שיוכל להמתיק כל הדינים ברחמים וחסדים. וזה מרמז 'כי בצלם אלקים עשה את האדם', 'צלם' ר"ת צ'רוף ל'בון מ'תוק, שבזה 'עשה את האדם'

בית הכנסת ובית המדרש, והכי נמי הסגר התבה הוא תענוג לרגיל בכדידות, ונהפוך וכו'. (אות ד)

מאמר יחזקאל

רבי יחזקאל מסוזמיר זיע"א

בית החסידים הוא כתבת נח | רמז נאה בשלשת קומות התבה

תחתים שנים ושלשים תעשה. ברש"י: ג' עליות זו על גב זו. עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתים לזבל.

ואמר אבי אדוני זקני זצוק"ל מקאסמיר: ה'חסידים שטיבל' הוא בחינת תבה, תחתים שנים ושלשים. עליונים לאדם – הינו לאלה הבאים שמה לעסק בתורה ותפלה. שנים למדור, לחיות ועופות – אלה אשר טרודים במשא ומתן כשור לעל וכחמור למשא, זהו לחיות ועופות, בא אל השטיבל "ארויס צו שלאגען דעם סוואנד פון קאפ און אנצורעדען זיך פון הארץ" [- להוציא את הקיטור מהראש, ולשפך את הלב].

תחתים לזבל – אלה הילדים והתינוקות הבאים אל השטיבעל משחקים ומשתעשעים ועושים זבל, גם זו לטובה, קולטים לתוכם רגילות השטיבעל, עד כאן לשונו:

בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארפת השמים נפתחו (ובשית מאה שנין לשיתתאה יתפתחו תרעי דחכמתא כו', וסימני' בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעינות תהום רבה, זוהר ח"א קיז). (י יא)

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

התגלות החכמה בשנת ת"ר

וכמו שהגיד הרב הקדוש מורנו הרב יצחק מווארקא זצ"ל, בהא דאיתא בזהר הקדוש (ח"א קיז), בשית מאה שנין לשיתתאה יתפתחו תרעין דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא,

והגיד הוא זצללה"ה, שבן ה'יה, אלא

לרצף כמוד, ושפתי פי חכם חן (אחדות ישראל פ"ח):

ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת (י י)

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

הלומד תורה בקבלת על קדם התפלה זוכה לתפלה ראויה

על ידי שהאדם עוסק בתורה שבעל פה בקבלת על מלכות שמים קדם התפלה, על ידי זה אחר כך בעת תפלתו, כחו יפה לדבר דבורי תפלה מעמק ונקדת לכבו באמת לפני השם יתברך.

וזה מרמז הכתוב באמרו 'ויולד נח שלשה בנים' וגו', מרמז בראשי תבות של שם חם יפת, שהם אותיות ש"ח, לשון תפלה, הינו שהעסק בתורה שבעל פה מוליד להאדם דבר זה, שיוכל לדבר דבורי תפלה בכונה:

תחתים שנים ושלשים תעשה (ג' עליות זו על גב זו. עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתים לזבל, רש"י) (י טז)

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

השהיה בתבה היתה אצל נח כמו השהיה בבית הכנסת ובית המדרש

הסגר התבה היה לנח כמו שהרגל מסגר להתבודד בביתו, 'את האלהים התהלך נח' (י ט), שהיה בבית הכנסת ובבית המדרש תמיד עוסק בעבודת השם יתברך וכו'.

והנה מי שרצונו להתבודד בקדשה, מאליו בא אל התבה להסגר ולהתבודד שם גם כן, מה שאין בן בעל עברה הנמשך אחר תענוגי עולם הזה לא יבא מאליו אל התבת לסגר שם בעבודת השם יתברך.

שהיה בית הכנסת ובית המדרש היא תענוג לצדיקים וענש לרשעים

וכמו שכתבנו באר הש"ס עתיד הקדוש ברוך הוא להוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתעננים בה ורשעים נדונים בה (נדרים ח), רצונו לומר מה שנגחשב תענוג לצדיקים עבודת השם יתברך נחשב דין וענש לרשעים – שאינו יוכל לסבל שהיה

חדש נפתחין השערים, אכל כשבאים ביחד גם שבת וגם ראש חדש אז נפתח הכל, גם הדלת וגם הסביב לו:

ישונות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א

שבת ראש חדש - ה'שבת' נותנת כח להשקיע ה'ראש' והמח ב'חדש' הרומז על תשובה

עומדים אנו כעת בשבת ראש חדש, וחשבותי בדרך אפשר, דהשכ"ת רב כחה להביא את האדם שישקיע את הרא"ש והמח ב'חדש' שעם הכולל בגימטריא 'שובה', שהראש יהיה מנוח בתשובה, בחשבון הנפש, יפסל מעשיו הראשונים, ידע אל נכון מה הם חסרונותיו הרוחניים, היכן מצבו ומעמדו בעולמו וכיו'.

ש'בת ראש ח'דש הראשי תבות שח"ר, שהעקר להתחיל בעבודה משח"ר הנעורים, מימי תולדות (ס"ג פרשת נח תשנ"ד):

• לשונות של אור •

אהבה

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

קדם תורה ותפלה יעורר אהבה להשם יתברך

טוב להתישב בהתחלת למוד תורה ותפלה ושבתיו יתברך - מפני אהבתו יתברך רוצה לעשות רצונו ית' בזה (ד"ה צהר):

אמות

בית ישראל

רבי צבי הירש מזידטשוב זיע"א

כתובת האמות בתורה מגנה

שמות האמות, קבלתי אלולי לא נכתב שמותם בתורה - היא אחיותם בקדשה, היה מטשטשים העולם ח"ו:

עזה באכה סדמה ועמרה (י ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

עברה קלה גוררת עברה חמורה

ידיה גבול הנעני מצידו באכה גררה עד עזה ובאכה סדמה ועמרה. כלומר, וי היה, שעברה גוררת עברה מקלה לחמורה עד שמשקע בגדולה שבהן. וזהו גבול הנעני מצידו, דהינו הרמאי הזה מצידו התחיל, צד בני אדם ומרמה אותם בפיו. ומשם גררה, התחיל יצר הרע לגררו עברה אחר עברה עד עזה, עד החמורה. באכה סדמה ועמרה, כלומר אינו מניחו יצר הרע עד שגורם לו להיות פסודם ועמורה שכתוב בהם (להלן יג יא) 'ואנשי סדם רעים ותשאים לה' מאד':

ר"ח שחל בשבת

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

בשבת ראש חדש יש עליה גדולה לשכינה ועל ידי זה יש כח גדול לשוב בתשובה שלמה

והנה בראש חדש יש עליה לשכינה וגם נפש יתרה, ובשבת יש עליה יתרה לשכינה ונשמה יתרה, וזה מבוא לאדם לעשות תשובה שלמה.

והנה כשראש חדש חל להיות בשבת אזי יש עליה גדולה לשכינה מאד מאד, ונעשה יחוד גדול בעולמות העליונים יותר כפולה ומכפלת משהיה ראש חדש בחל, ועל ידי כן יכולים כל בשר לנתק את עצמם מהגשמיות לחזור בתשובה שלמה יותר משאר ראשי חודשים.

וזה 'מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו', דהינו כשיחול ראש חדש בשבת, אזי יבוא כל בשר להשתתות לפני, לפי שהקדשה יהיה גדולה עד למאד מאד ויהיה התעוררות התשובה בכל בשר כנ"ל:

לקוטי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

בשבת ראש חדש נפתח גם הדלת וגם הסביב לו

וביום השבת יפתח ויבום החדש יפתח' (יתוקאל מו א). הן בשבת והן בראש

- שיצורף וילבן את החמירות כדי למתק הדינים:

ותהי ראשית ממלכתו בכל וארץ ואכד וכלנה בארץ שנער (י ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יצר הרע מונע את האדם מן התשובה

כאן בא לרמז מועצותיו של יצר הרע ותחבולותיו, שמפתה האדם ומדחהו מדחי אל דחי עד שגורם לו להשתקע ולא יוכל לשוב. והנה בתחלה קדם שיגיע האדם לעשרים שנה אומר לו יצר הרע שכל מה שהוא עושה אינו נותן עליו דין וחשבון, לפי שאין בית דין מענישין רק מעשרים שנה ולמעלה (שבת פט:).

וכשמגיע לעשרים שנה אומר לו דעדין ימיו ארפים והתשובה מקבלת בכל עת. וכשהוא מדחהו מדחי אל דחי ושומע לו, אז אפלו בהיותו בן ששים או שבעים שנה אומר לו התשובה מקבלת אפלו בעת דכדוכה של נפש, שנאמר (תהלים ז א) 'תשוב אנוש עד דכא', עד שמונעו מן התשובה וסופו יורש גיהנם.

רוח שטות נכנסת בחוטא ונמנע מלשוב

זהו פונת הפתוי, ותהי ראשית ממלכתו היא מלכותו של יצר הרע ששולט באדם ונעשה לו כמלך, את אשר אומר לו עושה. והנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה א), אין אדם עושה עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, וזהו בכל, שמבלבל ומטריף את דעתו. וכיון שמתחיל האדם לשמע לו הוא מכניס לו עצות רעות בלבד ואומר לו עדין ימיו ארפים, עשה מה שאתה חפץ וכשיקרב ימיו למות עשה תשובה, וזהו וארץ.

וכשהזקין ותשש כחו ורוצה לעשות תשובה, אומר לו התשובה מקבלת אפלו בדכדוכה של נפש, וזהו ואכד, אותיות ודכא, לרמז למה שנאמר 'תשוב אנוש עד דכא', דהינו שאומר לו עד שתהא מטל על ערש דוי סמוך למיתה ושוב בתשובה ויהי מקבלה, עד שמונעו מן התשובה, וזהו וכלנה, מלשון מניעה:

ויהי גבול הנעני מצידו באכה גררה עד

אחדות

תורת חיים

רבי חיים מקוסוב זיע"א

אצל הדורשים לגנאי לא כתוב 'רבותינו'

יש מרבתינו דורשין אותו לשבח ויש דורשין אותו לגנאי. אצל השבח כתוב יש 'מרבתינו' דורשים, ואלו אח"כ כתוב ויש 'שדורשים' אותו לגנאי - כאן לא כתוב 'רבותינו', כי אלה 'שדורשים' לגנאי אינם רבותינו, כי רבותינו אינם דורשים לגנאי:

אכילה

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשננוביל זיע"א

ע"י אכילה לש"ש המאכל הוא ממש קרבו

נודע היות שבכל המאכלים והמשקים, הטעם שלהם המה נצוצי נשמות קדושות, והמאכל והמשקה המה כלים ובתוכה המה הנשמות, ואם אוכל ושותה לש"ש הוא השלחו אשר לפני ה' שהוא קרבן ממש שמקריב הנשמות הנ"ל אל מקורם (ד"ה אלה תולדות נח):

אמת

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

הסימן למדת האמת

והנה הצדיק ההולך באמת בעבודת שמים הסימן הוא שאין בא לו גאווה ח"ו מעבודתו ית', זה סימן שהוא באמת (פרשת נח):

השתוקקות

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

רצון והשתוקקות האדם חשוב מאד בשמים

ואיתא בזוה"ק ע"פ בשוא גליו אתה תשבחם שרצון אמת שבלב איש ישראל שמשתוקק להתדבק בהקב"ה ואינו יכול, הוא חשוב למעלה. וכן מובן ממה שברא הקדוש ברוך הוא להיות האדם בעוה"ז השפל, שכל רצונו להיות האדם משתוקק

תמיד להתדבק בהקב"ה ולצאת מהגשמיים

(שנת תרל"ג):

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א

רוח ה' מתלבשת ברצון הטוב של האדם

ברצון הטוב נתהוה דבר קיום ממשי ובתוכו נתלבש רוח ה' יתברך (פסוקים ומאמרים על חורבן ביהמ"ק)

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

יש לקבוע שעות בכל יום להגביר התשוקה

וזה למוד גדול לכל איש ישראל שישגיח היטב על התשוקה שלו ולא יניחנה להקרגל ולאהבה המסתרת בלב ישראל, שזוהי יתד גדול שכל תלוי בה, ויקבע שעות לעצמו להתבונן בה עד שיקנה בעצמו מדת התשוקה בכל יום יותר ויותר אחת מהנה לא נעדרה (הגדה של פסח):

קדשה

אור יצחק

רבי יצחק מראדוויל זיע"א

אוי לבירות הרודפים אחר התאוות

אוי לנו אוי לנו מזה שבני אדם אין להם הסתפקות ורוצים עוד תאוות, ולא די במה שהתירה תורה הקדושה, ולא שמו את לבם לזה שאמרו קדש עצמך במותר לך, ורודפים עוד אחר השטותים, ויום ולילה לא ישתנו:

שארית מנחם

רבי מנחם מענדל מקוצק זיע"א

נח היה צדיק אנושי

בשם אדמו"ר הס"ק מקאצק וצ"ל, שאמר בפרוש דברי התרגום 'ושרי נח גברא צדיקא למהוי ונציב פרמא' וכו', נח האט אנגעהויבן ווערן א מענטשלעכער צדיק. גברא צדיקא (צדיק אנושי בין אנשים, צדיק בתוך העיר):

שבת

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

שבת קדש הוא בריחה מן הטבע

הש"ק הוא בריחה שיכולין לברח מן הטבע ולהתדבק בשרש העליון ע"י בחי' השבת. והוא מעין הצלת נח (שנת תרמ"א):

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

בכניסת שבת נחצבת להבת אש המלהיבה להתהפך לבריה חדשה

בכל כניסת שב"ק יוכל לנכנס באהבה ותשוקה שיתהפך לבריה חדשה וכו', שבשב"ק נחצב להבת אש אשר בכחו להאיר מקל חשכות אדם שעבר עליו כל ימי החל (אות ט)

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

ע"י שמתביש מקדשת השבת הממששת לבוא זוכה להמשכת קדשתה אף ללא הכנה

כאשר יגיע יום הששי לאחר חצות היום, שמתנוצץ אור קדשת שבת וכו', ונותן האדם אל לבו באמת מעמקי לבו מצבו הפחות, וצועק אל ה' - איך נרגיש קדשת השבת קדש נעם ערבות מתיקות וכו', בכח ההכנעה והבושה הוא ממשיך עליו קדשת שבת מעולם העליון בלי התעוררות דלתתא - כאלו הכין א"ע בימות השבוע בהכנה דרבה, וזוכה להרגיש ערבות ומתיקות מנעם יקרת שבת קדש (פרשת נח אות ח):

ערוגת הבשם

רבי משה מחוסט זיע"א

על ידי שהאדם בוש לזמר הזמירות נעשים כתר בראש הקב"ה

'נעבד' להון כתרין במליו 'קירין', דע"י 'שהמליו יוצאין' קירין בכבודות, במה שמחשב עם נפשו שאינו ראוי לדבר בדברים שהם כבשוננו של עולם, מזה גופא 'נעבד להון כתרין' (ד"ה וידבר אלוקים):

אוצרות גאוני הדורות

מהר בתשובה כי הזמן קצר ואין עוד פנאי להתגלגל, כי הגאולה קרובה (עהפ"ס ויצא יצוא ושוב):

תפלה

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

יש לכנס לדבורי התפלה עם כל הגוף

בא אתה וכל ביתך אל התבה' שמעתי בשם הרב איש אלקים מורנו דב בער מאזריטשר ז"ל **בא** אתה' וכל גופך אל התבה' הדבור:

עטרת ישועה

רבי יהושע מדן'קוב זיע"א

על ידי תפלה בהתלהבות ותשובה וצדקה נצולים מתחבלי משיח

הגאולה היה צריך להיות עם חבלי משיח וכו', אבל העצה, 'עשה לדת תבת עצי גפר' נקראת התפלה שמתפלל בלהבת אש, וזהו 'תבת' הם האותיות והתבות של התפלה, 'עצי גפר' על דרך גפרית ומלח שרפה רומז להתלהבות התפלה:

אמרי נעים

רבי מאיר מדן'קוב זיע"א

'את האלהים התהלך נח' רמז לתוספת מוצאי ש"ק

'את האלהים התהלך נח', רומז על תוספת מוצאי ש"ק, כמו שאמרו ז"ל צריך סעד לתוכו, היינו תוספת מוצאי ש"ק – הוא בכדי לתמוך קדשת שבת קדש שלא ישכח ממנו במהרה וישאר רשימה דקדשה:

שמחה

מאור ושמח

רבי קלונימוס קלמן מקראקא זיע"א

עקר עבדות ה' להיות תמיד בשמחה

עקר עבדות ה' שיהיה תמיד בשמחה, כי מדת העצבות מזיק מאד לעבודת הבורא (עהפ"ס נח איש צדיק):

תשובה

תפארת שלמה

רבי שלמה מדומסק זיע"א

יש למהר בתשובה קדם בוא הגאולה

אמרו בשם רבנו הרב איש היהודי ז"ל מפרשיסעחי, וזה לשונו, שובו שובו

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

מכיון שנתנה תורה בשבת יש לומר ולרדף

איתא בכני יששכר הפסיקתא, אשר לשם זה נתנה התורה בחדש סיון שמנלו תאומים שהוא אדם, מפני שאדם יש לו פה לדבר וידיים לספק ורגלים לרדף, עי"ש. והנה התורה נתנה בשבת, הרי שצריכים בשבת לדבר ולומר שירות ותשבחות לעשות וקודין (עה"פ ויברך אלקים את נח):

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

הרגיל בשבת אחים בשבת קדש נצל מהגיהנם

אצל הרה"ק רבי נחום מטשורנוביל ז"ל בא נפטר אחד לבקש ממנו שיעשה לו טובה, ושאל לו אם היה רגיל לשבת במסבת רעים בשב"ק בלילה או ביום או בשלש סעודות, והשיב לא, ואמר לו אם כן לא אוכל לעשות לך שום טובה (פרשת נח):

אוצרות גאוני הדורות

כי השחית כל בשר, וכלם נוקשו ונלכדו בדרכי החטא.

והוא מה שאמר קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ, יאמר, כי סוף כל האדם בא לפני, ואני דן אותם על שם סופם, כי כבר החלו לעשות, ומלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ מעתה ומעכשו.

קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם (י"ג)

איל המלאים

רבי אריה לייב קרא זצ"ל

לולי אסור גזל היה תרוץ לדור המבול שלא נצטוו אלא אדם הראשון בלבד

פרש רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. ואמר כבוד אא"ז הגאון מו"ה

זכאי או חייב, אמרו לו זכאי, אמר להם אני דן את האדם אלא באשר הוא שם, שנראה מזה שמקדומי פרענותא לא מקדמינן.

והשיבו בזה שיש הפרש בין פשיתחיל לעשות מלאכה, ובין פשלא התחיל לעשות בה, כי פשיתחיל אדם ברעה והחל להיות רשע, נדון על שם סופו ואחריתו עדי אובד, וזה ענין בן סורר ומורה שפכר התחיל לעשות ברעה, אמנם כשלא התחיל צדין לא יהיה נדון על מה שיהיה לאחרונה, וזה ענין לשמעאל.

על כן יאמר ותשחת הארץ לפני האלהים, וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה, כי האלהים בשמים אשר עיניו יחזו, עפעפיו יבחנו בני אדם, וצופה ומביט מראשית אחרית עד סוף כל הדורות, באה השחתת הארץ לפניו, ראה את הארץ והנה נשחתה, לא ראה אותה ועתידה להשחתת באחרונה, אלא שהנה נשחתה, כי כבר החלו לעשות,

ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס. וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ (י"א-יב)

הנותן אמרי שיפור

רבי אליהו בן חיים זצ"ל – הראב"ח

המתחיל לעשות עברה נדון על שם סופו

אפשר לומר כי דור המבול עם היותו שעדין לא נתמלא סאתם לגמרי, מפל מקום להיות כי כבר החלו לעשות ונשתרשו בענין החטא, נדונו על שם סופם, כי כן משפטו יתברר וביא במשפט על העתיד, בענין שנאמר בבן סורר ומורה שהוא נהרג על שם סופו (סנהדרין סח:).

והקשו על זה שהפך זה אמרו בענין ישמעאל (כ"ר ג' יד), שאמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מי שעתיד להמית בניה בצמא אתה מעלה לו באר, אמר להם בשעה זו

עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר (ו)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמאש זצ"ל

זכור הגוף מכל לכלוף וזהמת העונות

אפשר רמז שצריך האדם לעשות עצמו תבה של עצי גפר, שהם התורה והמצוות שנקראים עצים של אש הקדושה, שישרפו יצר הרע שנקרא 'זפת' שריחו רע. ורצונו לומר עצי שישרפו גפר. גם 'גפר' אותיות פגר, שהוא יצר הרע שהוא פגר. או רצונו לומר 'עצי' שיהיו 'פגר', שהוא הגוף שנקרא פגרים מתים, וכמו 'ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה' (במדבר יד לב).

קנים, רצונו לומר חבילות חבילות של מצוות, תעשה את התבה, שהוא הגוף שנקרא 'תבה' אם צדיק לשפן בו השכינה. או רצונו לומר 'קנים' שיעלה במדרגות לקנות לו נפש ואחריה הרוח ואחריה הנשמה, וזהו 'קנים' מדורין מדורין, שכל אחד יש לו מדור במקומו בגוף גם בכריאה יצירה עשיה פנודע.

וכפרת, רצונו לומר ותכפר ותקנח התבה הנזכרת מכל לכלוף וזהמת העון. **מבית ומחוץ** שיהיו תוכו ככרו. **בכפר**, שהיא התורה והמצוות שנקרא כפרה שמכפרת על האדם. ואפשר 'בכפר' ביום הכפורים, ורצונו לומר לכל הפחות ביום כפור שהוא זמן כפרה לכל, ונאמר (ויקרא טו ז) 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'.

ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התבה להחית אתה (ו יט)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוגר זצ"ל

כל הברואים נצלו בזכות נח ולכן היו עמו בתבה

הנה להבין מה שכתוב 'להחית אתה' שהוא למותר. אף נראה הפננה, דהנה כבר הבאתי פרוש רש"י והוא מהמדרש, דלמה הטריחו הקב"ה בבנין התבה הרי הרבה רוח והצללה לפניו, אלא כדי שיקראו ויחזרו בתשובה. אם כן תינתן לנח עצמו, אבל לשאר הברואים למה הצריך לתבה, הרי הרבה רוח והצללה לפניו יתברך.

דהפננה, שהיה רצונו יתברך כי על ידי שטעם העץ והפרי יהיה שונה, תתן הארץ חמר וף ודק, ועל ידי זה לא היה האדם נוטה אל המוחשיות, ולא היה בא לידי חטא, ועל ידי ששונתה הארץ להוציא עץ שטעם העץ והפרי אינו שונה, על כן נתגשם האדם וכא לידי חטא, ולכך על ידי חטא האדם נתקללה גם האדמה, כי בעבורה נסתבב חטא האדם, עכ"ד הרב הנזכר.

וזה מאמרו יתברך לנח מן כל בשר **בא לפני כי מלאה הארץ חמס וגו'**, הרצון, הארץ היא אשר מלאה החמס, בעבור אשר מתחלה שנתה רצון קונה, ועל ידי זה נתגשם העולם לנטות אל החמר ונתרבו הפשעים, ועל כן הנני משחיתם את הארץ שאף עמק המחרשה נמוחו, כי גם הארץ ראויה לקללה, כי בסבתה נתנה החמס וכל פשעי דור המבול מטעם הנזכר.

אשי ישראל

רבי ישראל בודא זצ"ל

צפה הקב"ה וראה שאין עתידים לצאת מדור המבול דורות ושרים

למה נאמר 'קץ כל בשר', היה די לומר 'ויאמר אלקים וכו' מלאה הארץ חמס על כן הנני משחיתם'. ויש לומר דהנה בפרשת שמות בפסוק (כ יב) 'ויפן כה וכה וירא כי אין איש וכו', פרש רש"י ו"ל שאין איש עתיד לצאת ממנו שיתגיר, יעין שם.

ואם כן נראה מזה שאין לענש את איש כי אפשר עתיד לצאת ממנו איזה אדם ישר ורא אלקים, ואם כן יתחמץ לבב אנוש למה העניש השי"ת את דור המבול אף שלא היו טובים, כי אפשר עתידים לצאת מהם דור ישרים. על כן למען להשקיט המית לב איש, הקדים הכתוב ואמר שצפה השי"ת שלעולם לא יצאו מהם שום איש ישר הולך.

וזה אפשר הפננה שאמר השי"ת קץ **כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס** עד סוף וקץ שלהם ואראה שלא עתידים לצאת מהם דור ישרים ועל כן הנני משחיתם וכו', ולולי כן לא הייתי דונם במבול.

ועליג אב"ד דק"ק הנובר, לפי שמצינו (שמו"ר מז ט) משה למד סגנוניא על ישראל לאחר חטא העגל, ואמר 'לי צוית' שאמרתי בסניי 'אנכי' ולא יהיה לך, 'לך' דיקא ולא להם צוית, לכך פטורים הם מהענש.

והנה כל שבע מצות בני נח ילפינו (סנהדרין נו:) מדיכתיב (לעיל ב טז) 'ויצו ה' אלקים אלו הדינים, 'מכל עץ הגן' ולא גזל, 'אכל תאכל' ולא אכר מן החי. ואם כן יש ללמד גם כן סגנוניא, דהלא פתיב 'ויצו ה' אלקים על האדם, מצינו לפרושי רק לאדם לבדו ולא לדורות ויש לפטרם מהענש.

אך הלא בתוך השבע מצות הוא גזל, וגבי אדם לא שיק גזל, ועל כרחך הצווי היה לדורות, לכך נענשו ולא נחתום הגור דין אלא בשביל גזל, כי לולא גזל היה להם תרוץ לאדם לבדו צוית ולא לדורות.

ילקוט הגרשני

רבי גרשון שטרן זצ"ל

ענש הגוף תחלה כשהממון אינו כשר

שמעתי מפי אדמו"ר הגאון מהר"ם שיק ז"ל, דאמרו חז"ל אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה, רק מעניש תחלה בממונו ואחר כך בגופו, וכאן בדור המבול פגע בנפשות תחלה, וקשה דהיה ליה להענישם תחלה בממונם. אף באמת לא קשה מידי, כיון דגזלו וחקסו אם כן לא היה הממון שלהם ולכך הצריך לענשם בנפשות, וזה שאמר לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ (ו י)

זכרון יצחק

רבי יצחק הובנלונטר זצ"ל

עון האדמה שגרמה לחטאי דור המבול

לפי עניות דעתי יש לומר בזה על פי מה שכתב הרב בעל פלי יקר בפרשת בראשית (א יא), על מה שאמרו ז"ל שצנה הקב"ה על הארץ שתוציא עץ שטעם עצו ופריו שונה, והיא הוציאה עץ שטעם עצו ופריו אינו שונה, לפיכך כשנתקלל האדם נתקללה גם האדמה.

קצור שני לוחות הברית

רבי יחיאל מיכל עפשטיין זצ"ל

תקנו נשמת הצדיקים

גם על פי הסוד יהיה נזהר דוקא בדגים, וגם רב צדיקים מגלגלים בדגים, כי במיתות צדיקים נאמר 'אסיפה', ובדגים הם נאמר גם כן 'אסיפה', ועל ידי אכילת דגים בשבת יוכל לתקן נשמתם. ובאם שיבוא לידי כך שהוא גם כן יגלגל בדגים, יזדמן הקדוש ברוך הוא שיאכל הדג על ידי ישראל כשר וצדיק, מדה כנגד מדה. (הנהגת שבת)

חמדת צבי

רבי צבי דוד גלאר זצ"ל

הבריאה הראשונה מהבעלי חיים

שמעתי מהנ"ל, שההצה"ק הרב שמחה בונם זצ"ל מפשיסכא אמר טעם למנהג שאנו אוכלים בשבת קדש המאכל הראשון דגים, מפני שדגים היו הבריאה הראשונה מבעלי חיים. לכן ניחא מה שנאמר במדרש על 'מכל אשר בחרבה מתו' ולא דגים שבים, יען שהבריאה הראשונה היו, על ידי כן נשארו בקיים.

מקרא מפרש

רבי יצחק יהודה טרונק זצ"ל

אכילת דגים התרה על ידי קבלת התורה

ביום השבת

מכבוד מורי אבי הרב זצ"ל שמעתי בשם מורי הה"ק מביאלא זצ"ל, שלנת אסור היה לאכל דגים, כי מה שהתיר לו אכילת בשר בשביל שהצילם משטף מי המבול, ודגים שבים שעליהם לא נגזר המבול נשארו באסורם [ומדברי הרמב"ן (טו) לא משמע כן], ורק במתן תורה שכל העולם היה מהפך לטהר ובוהו, ורק על ידי קבלת התורה נצל, נתר אז האסור של דגים, ומשום הכי הוא מאכל חשוב ונאכל בשבת יום שנתנה בו התורה. (פר' בהעלותך)

אור פני יהושע

רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל

להתעורר להביט למעלה אליו ותברך

דהנה הדגים עיניהם פקוחות ומביטים למעלה, וכך צריכים ישראל להביט למעלה, ובזה מעוררים עינא פקיקא של

מכל אשר בחרבה מתו (ו כב). בפרוש רש"י: ולא דגים שבים. ואפשר לומר על ידי כן נבחרו [דגים] לשבת באשר לא שלט בהן דור המבול, ועל פן אין צריכין תקון לא שחיתה ולא מליחה ויכמו שהיה קדם החטא.

בן יהודה

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

להורות שאין אש גהנום שולטת בשבת

ולא דגים שבים (סנהדרין קח). נראה לפרש בזה טעם שנבחרו הדגים למאכל שבת, להורות דאין אש גהנום שולט בשבת, כמו כן הדגים לא שלט בהם אש הפרענות של המבול שנדונו ברותחין.

תורת חיים

רבי אברהם חיים שור זצ"ל

רמז לאכילת לוינו לעתיד לבוא

נראה לפי ששבת בראשית רמז הוא לעולם הבא, יום שפלו שבת פדיוע, ולכך חזיב אדם בשבת בראשית לעשות דברים שהן מעין יום שפלו שבת, דקשם שתענוג העולם הבא הוא יין המשמר, כדאיתא בפרק חלק (סנהדרין צט) 'עין לא ראתה' (ישעיה סד א) זה יין המשמר בענביו, כך חזיב אדם לקדש על היין בשבת רמז לאותו יין, ולכך יין מגלה אסור לקדש עליו אפלו בזמן הזה דליכא ספנתא, משום דאותו יין של עולם הבא מכסה וטמיר הוא כמו שכתוב 'עין לא ראתה'. וכשם שבעולם הבא יש תענוג לוינו ושור הכר, לכך חזיב אדם לאכל דגים ובשר בשבת.

(עירובין יט)

חרדים

רבי אלעזר אפרים זצ"ל

תקוני הנשמות המגלגלים בדגים ובפרט

בסעודה שלישית

יש גלגולים אחרים בבקמות ועופות טהורים גם טמאים, ואפלו בדומם באבני השדה, שלכך נאמר בנבל הפרמלי (שמואל א' כה לו) 'והוא היה לאבן', ששב בגלגול דומם על לשון הרע שדבר לעבדי דוד המלך ע"ה. וגם בדגים, לכן להשיב אותו הנפש למנוחה מצוה לאכל דג בשבת, ובפרט בסעודה שלישית. (פרק לג)

אך הטעם הוא, דבשלמא אם היו שאר הברואים כדאים להיות נצולים בעצמם, אז היו נצולים בלא התבה, אך פיון שהם לא נצולו רק בזכות נח ויחיו אתו בזכותו, אם כן פיון שלא נצולו רק בזכותו, לכך אם הוא בתבה לא עדיפי הם ממנו ולכך גם הם יהיו בתבה.

וזה שאמר ומכל החי מכל בשר וגו' תביא אל התבה, ומדוע צריכים גם הם להיות בתבה הלא הרבה רוח והצללה לפניו, לכן אמר להחית אתם ובזכותך נצולו, לכך צריכים גם הם המה להיות אתם בתבה.

והקמתי את בריתי אתם וביאתי אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתם. ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התבה וגו'. ואתה כח לד מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך (ו יח-כא)

לית חן

רבי יהודה ליב ב"ר שמואל גרשון זצ"ל

הבטחת הברית שהמועט יחזיק את

המרבח

פרש רש"י והוא מדרש רבה, והקמתי את בריתי אתם, ברית היה צריך על הפרות שלא ירבו, ושל לא יתרגוהו רשעי הדור. ולי היה נראה לפרש דהברית היה על מה שמפרש בקרא הנאמר אצל הברית 'ובאת אל התבה אתה ובניך וגו'', לפי דאיתא ברמב"ן פרשה זו (ו יט), זה לשונו: ידוע כי החיות רבות מאד, ומקן גדולים מאד, גם מעוף השמים מינים רבים אין מספר וכו', והנה כאשר תאסף כלם ולהם מאכל לשנה תמימה לא תכיל אותם התבה ולא עשר פיוצא בה, אכל היה נס שהחזיק מועט את המרבח.

הרי דהתבה היתה קטן מהכיל להכניס בה כל בעלי חיים ומאכלם אם לא על ידי נס, לכן אחר שאמר הקב"ה לנת מדת התבה אמר והקמתי את בריתי אתם וביאת אל התבה אתה וגו', לומר שמבטיחו בברית שיעשה להם נס שיבוא הוא ובניו ונשותיהם ומכל החי עם מאכלם אל התבה אף שהוא קטן מהכיל אותם.

מצות אכילת דגים בשבת

תורת יחיאל

רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל

נבחרו הדגים למאכל בשבת לפי שלא

חטאו בדור המבול

הקב"ה, עיני ה' אל יראיו למיחלים לחסדו (תהלים לג יח). וזה גם פן טעם אחד מה שאנו אוכלים בשבת דגים, שבשבת יש לאדם פנאי לחשב בהקב"ה ולהרים עיניו אליו, אף אם הוא טרוד בכל השבוע. (פר פנחס)

בית נפתלי

רבי נפתלי טוורץ זצ"ל

צמאון והשתוקקות לשמיעת דברי תורה חדשים

במדרש רבה (בראשית צו ג), 'מה דגים הללו גדלין במים, כיון שיוֹרֶדֶת טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמו שלא טעמו טעם מים מימיהן, כך הן ישראל גדלין במים בתורה, כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמו שלא שמעו דבר תורה מימיהן וכו'.

מכאן נראה לתן טעם למה שנוהגים

לאכל דגים בשבת, דהנה שבת הוא הזמן למוד תורה לכל, כמו שכתוב (שמות לה א) 'ויקהל משה ויעין בילקוט שם (רמז תח) שמצוה להקהיל בשבת וללמד, דשעת מנוחה הוא לכל ואינו עוסק במשא ומתן. ואם שידמה בעיניו שמה שצמאמר בבית המדרש הוא דברים ישנים, נמשלו לדגים שמשתוקקים לטעם טעם חדש, אף שיש בתוכו מלא תורה הם משתוקקים לשמע מאחרים, ולרמוז זה אוכלין דגים בשבת להעירם.

מעשי צדיקים

ויסכרו מעינת תהום וארבת השמים (ח ב)

ברש"י, כשנפתחו כתיב 'כל מעינת' וכאן אין כתיב 'כל', לפי שנשתירו מהם אותו שיש בהם צרך לעולם, כגון חמי טבריה וכיוצא בהם.

פעמים כשהזכירו אצלו חולה לרפואה, מצוה היה הרה"ק **הלב שמחה** זיע"א לנסע לרחץ בחמי טבריה, אחת הפעמים בכגון דא, חלף הרהור במחו של השומע האם אכן הרחיצה בחמי טבריה הנה רפואה לעגן החלי שהזכר.

תוף כדי דבור נענה לו הרבי, "מדוע לא תבין, רש"י הקדוש כותב שחמי טבריה נשארו כי יש בהם צרך בעולם, כעת הם יהיו לרפואה זו.

פעם המליץ הלב שמחה באגני אחד ממקורביו אודות אברך שעבר נתוח, שיסע לרחץ בחמי טבריה, הלה השיב כי הרופאים אסרו על אותו אברך את הרחיצה במים חמים, אך הרבי דחה את דבריו בפשטות ואמר, הלא מרש"י בשבת (ק"ט: ד"ה חמין ועיי"ע במהרש"א) מוכח שמים חמים הם רפואה, מיתר לציין שכך הנה. (לבם טל ישראל)

ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו (ח יח)

בנות שהיה משכן קדשו של הרה"ק **רבי ישכר דב מבעלזא** זיע"א בעיר ראצפערד שבהונגריה, בא לפניו בשבוע פרשת נח רב אחד בקובלנא על החסידים בעירו שרודפים אותו, התעגן הרבי מדוע, והוא השיב, מפני שהוא רגיל לטיל עם אשתו בשוק.

שאל הרבי, "נו היתכן", והאורח הקשה, היכן מצוינו אסור בדבר, השיבו הרבי כי הדבר מרמז בתורה הקדושה בפרשת השבוע, נאמר בתורה 'וידבר אלקים אל נח לאמר', 'צא מן התבה אתה ואשתך ובניך וגו'.

אך על אף שפרך נאמר לו במפרש, כתוב 'ויצא נח ובניו, ורק אחר כך 'ואשתו ונשי בניו', ולא כתוב ויצא נח ואשתו, הרי שאפלו אם לא נאסר מן התורה, צריך האדם לקדש עצמו במתן לו, כמו שכתוב (ויקרא יא מד) 'והתקדשתם והייתם קדשים', להתרחק מן הפעור והדומה לו.

בזה פרש מאמר חז"ל (פסחים פו:) 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא', בעל הבית הפונה על הקב"ה, הינו הכל אתה מחיב לעשות כאשר אמר הקב"ה, חוץ מצא, הגם שהקב"ה אמר לנח בפרוש כשיצא מן התבה 'אתה ואשתך', אינו מחיב לעשות כן. (לקט אמרי קודש דברי ברוך)

אחרי כלות שבעת ימי המשטה של חתנו, בקש ממנו **רבי שאול בראך מקאשוי** זצ"ל שלא ללך עם אשתו ברחוב, כי אין זה מתאים להתנהגות של תלמיד חכם.

הוא הוסיף וספר שבימי השבע ברכות שלו עצמו שהתקיימו בעיר אוהעל, הוא הלך לילה אחד אחר סעודת השבע ברכות שהסתיימה בשעת לילה מאחרת, מבית חותנו לדיירתו עם אשתו הפלה.

הגם שהיה זה באותו רחוב מול דירת חותנו, והיו צריכים רק לחצות את

רחב הרחוב, למחרת בבקר רגנו בקלויז דאויקהל ואמרו, היתכן כזאת, שתלמיד חכם ללך עם אשתו ברחוב. (שאל בחיר ה' עמ' רמז)

כי יצר לב האדם רע מנעוריו (ח כא)

ספר הרה"ק **רבי צבי הירש מרדנניק** זיע"א באריכות, על אברך שאחר נשואיו רצה להראות לאשתו כי הוא מבני העליה, והודיע חגיגית כי השבוע הוא עומד להיות ער בכל הליל ששי וללמד.

רגיל היה האברך ללכת לישון בשעה אחת עשרה ולהשכים בשעה חמש, אולם ביום שלפני כן אמרה לו, "אתה עומד להיות ער כל הלילה, אולי מן הראוי כי הלילה תלך לישון בשעה תשע ובבקר אל תשכים כהרגלך, אלא תישן עד שמונה".

אחר התפלה ואכילת פת שחרית, יעצה לו ללכת לנוח מעט כדי שיוכל להיות ער כל הלילה, והוא הסכים לעצתה וישן עד שעת המנוחה, בעוד כל הבית כמרוקחה, האשה וחמיו וכו' הזכירו את כל בני הבית לשמר על השקט, כדי שלא להפריע את מנוחתו ויוכל לעמוד במשימה שקבל על עצמו, להיות געור בליל ששי.

בשובו מתפלת ערבית, יעצו לו לנוח כשעתים כדי שיוכל ללמוד במנוחה, ועשה כן, ובשעה אחת עשרה קם ממשכבו והתהלך הלך ושוב ואמר ברכת התורה בהתלהבות עצומה, וכן עשה עוד הכנות 'צרכות' ללמודו.

עמד ביתו והחל לבכות בכי נורא מאין הפוגות, על משפחתו הענפה ועל עם ה' כל בית ישראל כי נפלו בחרב.

בעקור ה'ה לבו בוכה ומבכה על אבדן הספר תורה העתיק והיקר, והחל להתפלל בבכיות נוראות לפני אביו שבשמים שלכל הפחות יעלה בידו למצא את הספר המיוחד שהיה לתפארת המשפחה.

לפתע תוף כדי שהוא מליט ראשו בין ידיו ובוכה מאין הפוגות, שמע נביחות עזות של כלב מתקרב, הנביחות הלכו והתגברו רואה הוא מרחוק כלב גדול מתקרב במהירות, היה זה הכלב המשפחתי של משפחת סלומון, שהחזק על ידם כדי לשמור על מחסני החטה והקמח ששמשו את בית המסחר הסיטונאי של אביו.

הכלב התקרב כשהוא נובח בצורה מוזרה, והניח עליו את שתי רגליו הקדמיות, התנוחה של הכלב הזכירה לחיים צבי מארע נשכח שארע לפני מספר שנים, אביו יצא מהבית לחנות סמוכה והשאיר את אחותו התינוקת במטתה, והיא נפלה ונחבלה.

הכלב רץ לחנות, הניח שתי רגליו על אביו, והחל לנבוח, משהבין אביו שיש דברים בגו ולכלב יש מסר מהבית, יצא מהחנות והלך אחר הכלב לביתו, ומצא את התינוקת שרועה על הארץ כשדם רב זב ממנה, ברגע האחרון לפני שאבדה את הפרתה הצליח להצילה.

גם הפעם הניח הכלב את שתי רגליו ונבח בצורה משונה, הוא קם ממקומו, ואז החל הכלב לרוץ כשהוא אחריו, עד שהגיע לפאתי העיר סמוך לאחד משדות החטה, שם עצר הכלב והחל לחפור באדמה, וחיים צבי אחריו.

משחפר ולא מצא דבר, התאש והתחיל לזוז מן המקום, אבל הכלב לא זז, הוא המשיך לעמוד ולנבוח ואף לחפור באדמה, לבסוף חזר והמשיך לחפור, עד שבעמק שנים וחצי מטרים שמע קול מתנתי החוזר מן האדמה, מעיו כלי ברזל המנח שם.

אחר חפירה של עוד כמה סנטימטרים, גלה מזוזה גדולה ממתכת מנחת בבור העמק, כדי לחשוף את המזוזה

גדולים שהתארחו בעירה, בקשו לקרא דוקא בספר זה.

המלחמה הנוראה שפרצה בעולם, תפסה את רבי חיים צבי בשיא פריחת ימי בחרותו, הוא למד אותה עת בשיבתו של הרה"ק רבי יהודה סגל רוזנר מסקלהיד זצ"ל הי"ד, היה קרוב מאד לרבו אצלו למד שעורים כסדרן, והרבה תורה ויראת שמים ספג במחצתו.

יום אחד קבל חיים צבי הודעה, שהגיע עבורו צו התיצבות לפלגות העבודה של ההונגרים ימ"ש, מאחר והתעלמות מהפקדה היתה סכנת נפשות ודאית, הוא נכנס בלב שבור אל רבו הקדוש, הראה לו את המכתב שהוא נאלץ לעזב את הישיבה ולצאת למחנה עבודה, ובקש ברכה שלא יאנה לו כל רע.

הרבי תפס בידו ובקש, "תבטיח לי שתשמור תמיד על הקשר הנצחי שבין איש ישראל לקונו, שלא ינתק לעולם", משהבטיח זאת בפה מלא, ברכו הרבי בהשתפכות לב, "בזכות שמירתך על הקשר עם הבורא ברוך הוא, תהיה לך שמירה יתרה בכל מקום בו תלך".

מציד בברכת ובהבטחת רבו הקדוש, יצא חיים צבי לדרך הארצה מלאת המהמורות, בשנות המלחמה הוא חנה בעיניו שבעה מדורי גיהנום, וכל ימי השואה היו עבורו רצף אחד ארוך של נסים ונסים נסים.

עם תם המלחמה בתקופת חג הפסח תש"ה, מצא את עצמו חיים צבי בודד וגלמוד עלי אדמות, הוא השתחרר מעל הרשעים, אף נשאר לבדו ללא מכר וגואל, כבר שמע מה עוללו הרשעים לבני עירו ולכל משפחתו, וכן על סופם של בני הישיבה הקדושה עם רבו הקדוש והטהור, כלם עלו על המוקד על קדוש השם, והוא נותר ערירי בעולם.

חזר חיים צבי לעירתו האלמין, ומצא אותה חרבה ושוממה מכל היהודים שגרו בה, העירה שוקקת החיים החרבה בידי הרשעים, שהעלו על המוקד את למעלה מאלף יהודים ואף שרפו את רב בתייהם ובתי הקנסת.

שבור ומדכדך עד עמקי נפשו ונשמתו, אינו יודע לאן יפנה וכיצד, התישב על אחת האבנים לא הרחק מהמקום בו

בשעה אחת הגיעה השעה המיחלת, הוא פתח את הגמרא ולמד בקול רם עד לשעה ארבע וחצי, אז נכנסה אליו ואמרה, "הרי היית ער כל הלילה, אולי כדאי שתלך לישון מעט", הוא שמע לקולה וישן עד עשר, ואחר זמן קריאת שמע שהרי אנוס היה.

גם אחר הצהרים הציעו לו לנוח בעבור שהיה ער כל הלילה, ובכלילה הלך לישון מקדם יותר, נמצא כי ישן שלשה ימים בשביל להיות ער לילה אחד. הרבי היה מספר זאת באריכות יתרה, להראות איך האנשים מטעים את עצמם. (נעימות החיים)

עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחרם וסיוע וחרף ויום ולילה לא ישבתו (ח נב)

ספר החסיד רבי יצחק מתתיהו וינגרג ז"ל, על חסיד אחד שישב בביתו במוצאי שבת בסעודת מלוה מלכה עם חבורת חסידים, שנמשכה שעות ארוכות עד לאחר חצות לילה.

נכנסה זוגתו ואמרה, השעה כבר מאד מאחרת, מחר חכים לקום מקדם כדי לצאת לשוק להרויח משהו שיהיה לנו למחיה, אולי תתפזרו מכאן כל אחד לביתו.

ענה לה בעלה, "אל תדאגי, יחלפו להם כמה ימי השבוע ושוב נגיע לשבת קדש, ושוב נזכה להסב עם חסידים לסעודת מלוה דמלכא בצותא, אל תדאגי". (זכרון עז)

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמשי האדמה וגו' בידכם נתנו (ס ב)

ברשות משפחתו של ר' חיים צבי סלומון מהעיר האלמין שבהונגריה, היה ספר תורה עתיק שעבר בירשה דור אחר דור, מדבר בספר תורה נדיר בזמנו, ובהדרגה עתיק ומיוחד מצדיקי עולם בדורות קודמים שנשמר מכל משמר במשך הדורות.

הכתב של ספר התורה מהדר בצורה נפלאה, במשך כל הדורות לא נס לחה ולא דהה הכתב במאומה, והוא נראה כאלו רק מקרוב יצא מתחת ידי הסופר, הספר התפרסם בהדורו, ורבנים

כי ביום רביעי הגיע דג ערל ועל כתפו הדג, ספר שהוא שלה את הדג מהמים ורוצה למכרו, אף לא מצא קונים שירכשו אותו ואנשי העיר אמרו שבודאי אני אקנה אותו.

"עניתי" לו, המשיכה האשה לספר, "אינני צריכה לדג גדול כזה, אולם אם תמכרו לי במחיר זול, אקנה, הוא בקש עבור הדג עשרה זהובים, התחלחלתי מהמחיר הגבוה ואמרתי כי אני מוכנה לתת עבורו שני זהובים.

הערל התרה בי כי אם לא אקנה את הדג הוא ימכרו לכמר, חשבת, מה אכפת לי אם ימכר את הדג לכמר, אף באותו רגע תפס הדג את ידי וסובב את זנבו סביב ידי, הבנתי שהדג רוצה שאני אקנהו, לטפתי אותו ואמרתי לנכרי, טוב, אתן לך עשרה זהובים."

הרבי הביט ממשכות על הדג מראשו לסופו וחזר חלילה, אחר אמר שישבת בביתם, הוא ירד מהמרכבה וישבת בבית החסיד, ובמשך כל השבת דבר רבות אודות הדג הגדול ואמר, "כדי לתקן את הגלגול הנמצא בדג זה, היינו צריכים לנדד למרחקים". (מאורי אש)

ואף את דמכם לנפשותיכם אדרש מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם (ט ה)

כתב הרה"ק האמרי חיים זיע"א בספרו (פרשת פקודי), זקני הרה"ק רבי ישראל מרז'ין זיע"א פרש את הפסוק (תהלים פג ה) 'אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד', גוי הכונה לגוי, הסטרא אחרא אומרת נכחיד את הגוי, וממילא 'לא יזכר שם ישראל עוד', כי קשה לעבד את ה' עם גוי חולה.

במכתב לרבי אברהם משה באב"ד זצ"ל אב"ד גורא הומוקא ויפו כתב האמרי חיים אחר שהזכיר אמרה זו, "על פן חוב קדוש לשמור גוף יהודי לארץ ימים ושנים טובים."

לאחד החסידים שהזכיר אצל האמרי חיים את בנו שאינו רוצה לאכל, אמר הרבי, בעת שמבקש הבעל דבר להסית יהודי לעברות ורואה שאינו יכול לו, הוא מסיתו לעשות סגופים, אז ממילא יחלש ויקשה עליו לקיים את מצות ה'. (טרפי קודש)

גדולה לתפארת בית ישראל, כשכל העת הספר תורה ההדור במחצתו. (הגדה של פסח חשוני חמד)

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידיכם נתנו (ט ב)

באחת הפעמים בהן הטלטל הרה"ק הבית אהרן מקארלין זיע"א במרכבתו בדרך, בהגיע יום חמישי נכנסה עגלתו של הרבי לתוכי יער עבות, והעגלון תעה בדרך, ככל שנסע יותר עמק, תעה יותר עד שבחצות הלילה אמר לרבי, "עלי להגיד האמת כי תעיתי בדרך, ואינני יודע היכן אנו נוסעים".

המרכבה המשיכה בנסיעה בלא לדעת אם זהו הכוון הנכון, עד שלפני זריחת השמש ראו אור נוצץ מרחוק, בשמחה נסעו לכוון האור עד שהגיעו קרוב לאותו בית ואז אמר הבעל עגלה לרבי, "עכשו יודע אני היכן אנו נמצאים, אנו נמצאים בעירה הסמוכה לטשערנוביל".

שאל הרבי האם הוא יודע היכן יש מקום בעירה זו שנוכל לשבת בו, והוא אמר שבעירה זו גר חסיד הממנה על גבית כספי המעמדות עבור הרבי מטשערנוביל, נסעו אל בית אותו חסיד, ושמשו של הרבי ירד מהמרכבה לברר האם יוכלו לשבת בביתו.

כשהגיע אל הבית והיה זה קדם אור היום של ערב שבת קדש, ראה שבעלת הבית ערה והיא מכינה את העסה לחלות לכבוד שבת, המשמש אמר לבעלת הבית כי הרבי מקארלין נמצא בחוץ, והוא שואל האם יוכל לשבת בביתם בשבת קדש, והיא ענתה שיהיה להם שמחה גדולה אם יזכו לארח את הרבי בביתם.

המשמש חזר אל הרבי עם התשובה והוא שלח לשאל אם יש להם דגים לכבוד שבת, חזר המשמש אל בעלת הבית שעתה שיש להם דג גדול מאד, והרבי צוה על המשמש שיביאו את הדג אליו אל המרכבה.

בעלת הבית הוציאה אל הרבי שישב במרכבתו את הדג כשהוא מנח על טס גדול, והרבי הביט בדג ושאל מהיכן הוא הגיע אל ביתם, ענתה ואמרה

ולעלותה מן הבור, הוא נדרש למאמצים גדולים, לא עברו דקות מרבות ובידי ה' ספר התורה, שלם וללא פגע כנתינתו מסיני.

חשב חיים צבי כי המשימה הכתרה בהצלחה ואפשר כבר לסגר את הבור, אף הכלב המשיך לעשות סימנים כי האוצרות בבור לא נגמרו, הוא המשיך לחפר, וכמה עשרות סנטימטרים עמק יותר מצא קופסה נוספת, עמוסה וגדושה בשטרות כסף בסכום עתק, היה זה אוצרו הפרטי של אבא, שהספיק להחביא עם ספרי התורה.

התברר כי סמוך לכניסת הנאצים לעירה על ידי הנאצים, הבין האבא ר' אשר זינדל שולומון הי"ד לקראת מה הולכים יהודי העירה, ומהר להטמין את ספרי התורה היקרים ואת הכסף, הכלב שהלך איתו לכל מקום, ראה את המקום בו הטמנו האוצרות היקרים, ואחר ששרד את המלחמה המתין לאחד מבני המשפחה שיחזר, ומיד משך אותו אל הבור.

משבר אצל השכנים הערלים על קורות בני משפחתו, שמע שמספר ימים אחר הגרוש כשכבר לא נותר יהודי בהאלמין, חזר אבי המשפחה כשהוא מקוץ בכמה קצינים גרמניים שנודע להם על עשירותו, והם חפצו בשלל.

משהגיעו אל הבית החלו לחקור את אביו היכן מסתתר כל הכסף, אבל הוא טען שאין לו כלום מלבד הרכוש שענייהם רואות, "בראותי את קשי המלחמה מתגבר, הוצאתי את כל כספי ושלחתיו מכאן".

האורנים לא האמינו לדבריו והחלו להכותו באלות שבידיהם עד זוב דם, אף לפתע התנפל עליהם הכלב הנאמן והמסור בכעס וזעם עצום, והחל לנשוך בפראות את הקצינים המהללים, הגרמנים הוציאו את נשקם כדי לירות בו, אבל באותו רגע הוא ברח במהירות עצומה מן המקום.

הפלא הגדול היה שאחר כמה ימים מגלוי אותם אוצרות שבמעבה האדמה, נפל הכלב ומת הוא סים את תפקידו בגאמנות שלמה וגמר את התקון שלו עלי אדמות.

מצא מציא ר' חיים צבי את ספר התורה, לא עזבו ולא נטשו לרגע, הוא זכה לעלות לארץ הקדש ולהקים משפחה

פרשת נח

חזרת הלימוד

הנסיגה הלימודית הייתה ניכרת מאוד על תווי פניו של הבחור, בן לאחת המשפחות החשובות בארץ ישראל ותלמיד ישיבה מפורסמת ונודעת. אנשי הצוות ששוחחו עימו שמעו כי הוא רוצה ללמוד, הוא מבקש להרגיש את טעם הלימוד, אך הדבר לא עולה בידו. הוא מביט אל הגמרא הגדולה ובוהה, ועד מהרה מבטו מופנה החוצה.

אחד מאנשי הצוות שקרוב היה ללבבו ניגש אליו ואמר לו: גם אם תחשוב ששערי בינה ודעת ננעלו בפניך, הלא בוודאי שערי תפילה לא ננעלו. הבה וניסע יחד למקומות תפילה ונבקש יחד כי השם יתברך יאיר את עיניך ויכניס לליבך חשק וטעם בלימוד התורה הקדושה. הבחור שכאב את מצבו הסכים מיד, והם החליטו לנסוע אל הכותל המערבי ולאחר מכן לחלקת הרבנים שבמרומי הר המנוחות, שם קבורים גדולי הדור של עשרות השנים האחרונות, ובהם רבותינו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א, הגה"ק מטשעביץ זיע"א והגה"ק רבי משה פיינשטיין זיע"א.

המשגיח הבין לליבו של הבחור וכשעמדו על יד ציוני הקודש, שם חלקת מחוקק ספון, לא עמד המשגיח על ידו, אלא פנה לפינה משלו כשהוא גם שופך שיח לפני ריבון העולמים. לפתע שומע המשגיח קול בכי חנוק והוא מגיע ובא מחלק רחוק יותר של בית החיים. נושא הוא עיניו והוא רואה כי הבחור שעימו הוא בא לכאן, עומד בסמוך לקבר הנראה כשאר כל הקברים, והוא מתייפח מעומק הלב.

רק לאחר שעה ארוכה חזר הבחור ואמר למשגיח כי הוא רוצה לחזור לישיבה, אולם לפני זה מבקש הוא להראות לו דבר מעניין מאוד. הבחור והמשגיח צעדו יחד בין הקברים, עד שהגיעו אל מצבה בה נאמר כי השוכן מתחת למצבה זו הוא אדם שבמשך ימי חייו חזר למעלה מארבעת אלפים פעמים על המסכתות ביצה וראש השנה.

קולו של הבחור רעד שוב והוא אמר: אם יהודי זה מצא טעם וחיות לחזור למעלה מארבעת אלפים פעמים על אותם מסכתות, מדוע שאני לא אצליח ללמוד ולחזור? וכי יותר גרוע אני מאדם זה שבכוח רצונו העז הצליח לעשות זאת? יידע המשגיח, סיים הבחור את דבריו, כי קבלתי על עצמי החלטה איתנה לשבת וללמוד ואף לחזור על תלמודי, ומובטח אני כי על פתח של מחט זה יפתח לי הקב"ה פתח כפתחו של אולם.

המשגיח הנרגש הביט במצבה וקרא את הכתוב עליה: פה נטמן הרה"ח רבי אליעזר יוסף בן הרה"ח רבי יצחק הלוי לדרברג זצ"ל. הרביץ תורה ברבים, למד וחזר בעל פה למעלה מארבעת אלפים פעם מסכתות ביצה וראש השנה נלב"ע ביום ה' כ"ג סיון תשי"ד ת.נ.צ.ב.ה.". בשולי המצבה קרא המשגיח כי הנפטר הציג לחקוק זאת על מצבתו, שמא יבואו אנשים וילמדו ממנו ואף הם יעשו כך.

בהחלטה של רגע החליט המשגיח כי עליו לצאת ולברר מה טיבו של רבי אליעזר יוסף לדרברג זה שעלה בידו ללמוד את מסכתות אלו מספר פעמים כה רב, וגדולים צדיקים במיתתם, שיכולים אנשים להתעורר ולקבל על עצמם עול תורה בראותם זאת. המידע שהגיע למשגיח הפליאו עד מאוד.

חנות מכשירי הכתיבה הסמוכה לשער יפו שבירושלים הייתה תמיד שוקקת חיים. אמנם המבחר בחנות לא היה גדול ועשיר כבימינו אנו, אולם מחברות נייר פשוטות, דפים מסוגים שונים, עטים ועפרונות ואפילו מעטפות ובולים, היה ניתן להשיג שם במחירים נוחים מאוד.

בעל החנות, רבי אליעזר יוסף לדרברג, תושב בתי וורשא היה, ומדי יום ביומו היה עושה את דרכו לשער יפו, שם פעלה חנותו התוססת. החנות הייתה גם בית ועד לחכמים, ורבים מחכמי ירושלים שהיו הולכים לכותל המערבי או לעיר העתיקה היו נכנסים לחנות לפוש מעט ולשוחח בדברי תורה עם רבי אליעזר יוסף.

אמנם בעל חנות היה אולם רבי אליעזר יוסף עשה את מלאכתו עראי ואת תורתו קבע, בר אוריין ובר אבהן ויגע בתורה עד למאוד. לימים אף הופיע מתורתו הספר החשוב 'אהבת השם', הנושא את הסכמת גדולי הדור, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד והגאון רבי יוסף צבי דושינסקי המפליג בשבחיו: "ושם האחד אליעזר, אחד ממיוחדי יקירי ירושלים, איש הבינים, ברוחו פי שנים, ה"ה כבוד יד"ג הרב הגדול בתורה וביראה טהורה, מופלא באנשים, מגזע תרשישים, כש"ת מה"ו אליעזר י' לעדעדבערג נ"י הראה לפני מחברתו אשר פיו יקבנו ובשמו יקראנו 'אהבת השם', כשמו כן הוא תוכו רצוף אהבה, חן הוצק בשפתיו...".

נכדו שהוציא את הספר מאריך בהקדמה לתאר את זקנו כאיש של תורה ומעשים

טובים: "בכל תקופות ימי חייו שקד על דלתי התורה והיראה שלא על מנת לקבל פרס, עוד בימי נעוריו חשקה נפשו ללמוד וללמד. נפשו התמימה תמיד ערגה להשפיע תורה לזולתו, הן בעודנו נער לא מש מתוך אהלה של תורה והגה בה מתוך שקידה עצומה. הן בהיותו בעל בעמיו, סוחר מכובד בעיני כל הבאים אתו במשא ומתן, נשא ונתן באמונה.

למרות היותו מוסמך להוראה מאת גדולי הדור בירושלים לא רצה לעשות את למודו קרדום לחפור בה, אלא התפרנס מיגיע כפיו. ואף קיים בזה 'ובלכתך בדרך' כי בהליכתו יום יום לעסקיו, אחרי שיעוריו הקבועים ובעת שבתו בחנות כשמצא רגעים ושעות פנויות, היה משגן בעל פה מסכתות ביצה וראש השנה שהיו שגורות בפיו עד כי הספיק לסיים כמה רבבות פעמים.

בזכרוני, כד הוינא טליא, כשהיה יושב בחנותו על יד חומת ירושלים בתוך שער יפו, ובכל יום כשהיו עוברים על פניו מחכמי ורבני ירושלים, הן אלו שהלכו ללמוד בישיבות הגדולות אשר מבצרם היה בעיר העתיקה, הן אלו שהלכו לשפוך שיחם על יד כותל המערבי, מצאו בחנותו בתחנת ביניים כדי לנוח ולהנפש קט, ובנתיים להשתעשע בדברי תורה ולשמוע איזה דבר חידוש אשר חידש".

חלפו שנים רבות ורבי אליעזר יוסף החל להרגיש שראייתו אינה תקינה. היו אלו לקוחות שביקשו ממנו ניירות ודפים בצבעים מסויימים והוא הגיש להם בצבע אחר, כשהוא אינו מבחין בטעות גם לאחר שהם העירו לו על כך. גרוע מכך היה בשעה שביקש לעיין בספרים ולחדדתו ראה כי הוא בקושי רואה את תלמודו בספרי הקודש.

המצב התדרדר יותר ויותר, כשם בתחילה הוא לא ראה את האותיות הקטנות, הרי שכלל שחלפו הימים הוא התקשה גם לראות אותיות גדולות יותר. בתקופה הראשונה ניסה רבי אליעזר יוסף להדחיק את הבעיה ולתלות זאת בימי החורף הערפיליים והחשוכים שמקשים על הראיה, אך משהגיעו ימי הקיץ ומצבו לא רק שלא השתפר אלא שגם נעשה גרוע יותר, הבין רבי אליעזר יוסף שעליו ללכת לאבחון מקצועי אצל רופאים מומחים כדי שיקבעו את מצב עיניו.

הרופא שאליו פנה רבי אליעזר יוסף לא עשה את מלאכתו רמייה. במשך שעה ארוכה הוא הביט אל תוך עיניו של רבי אליעזר יוסף כשהוא נעזר בזכוכיות מגדלת ובפנסים מסנוורים, ורק שלאחר שסיים את הבדיקה

לביקורת אצל הרופא, התבשר שהניתוח הצליח, אולם מני אותו זמן והלאה לא חדל רבי אליעזר יוסף מלחזור על אותם מסכתות שוב ושוב עד שבערוב ימיו זכה לסיימם למעלה מארבעת אלפים פעמים.

בצוואתו לבניו אחריו כתב רבי אליעזר יוסף כי שמא ראוי היה לציין את עניין זה על מצבתו, למען יעמוד מעשה זה חקוק ימים רבים, וכך יבואו אחרים ויקחו מוסר לעצמם על הצורך לחזור ולשנן את תלמודם.

וכך דרש הגה"ק רבי יהושע בוקסבוים הי"ד בפרשת וירא שנת תש"א ('אור פני יהושע'): ובפרט אני מזהיר אתכם, שתברו לחזור על לימודכם ולשנן אותו, כי החזרה היא עיקר גדול! ובזה פירשתי המסורה, ארבע פעמים 'הלוך': 'הלוך וחסור' (פרשת נח); 'הלוך ושוב' (פרשת נח); 'הלוך ונסוע' (פרשת לך לך); 'ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד' (פרשת תולדות).

וידוע כי אדם מטבעו אוהב ללמוד דבר חדש, אבל בזה לא ישיג את המטרה והתכלית הנרצה. ויותר טוב ומועיל לקבוצ על יד ולחזור על לימודו עד שיהיו מחודדים בפיו. וכמו שאמרו על שמואל (כתובות כב. וע"ש ובאור זרוע) 'תנא מניה ארבעין זמנין ודמי לי כמאן דמנח בכיסתיה'. ואם היה אפשרי הייתי מנהיג ללמוד ג' זמנים, וב'זמן' הרביעי - רק לחזור על הלימודים מבלי להוסיף לימודים חדשים! אבל הדבר לא נתן לבצע, מחמת התלמידים החדשים הנוספים בכל זמן.

ואספר לכם מהגאון בעל מהר"מ שיק צ"ל, אשר ידוע עליו שלא היה חריף מטבעו, ובכל זאת, על ידי התמדה מופלגת נעשה לגאון מפורסם ומופלג בדורו. ומספרים עליו שכן היה דרכו בקודש בלימודו בבחורות: כשראה למחרתו ששכח מה שלמד ביום שלפניו, התחיל ללמוד את הענין מחדש, וליום השלישי חזר שוב על אותו הלימוד, עד שראה ה' בעניו, ונחרת הלימוד בזכרונו ושוב לא שכח. ואחר זאת התחיל לנהוג, ללמוד שני שלישי היום, ובשליש השלישי חזר על מה שלמד. ולבסוף היה נוהג ללמוד רק שלישי היום ובשני שלישי היום חזר על מה שלמד בשליש הראשון. ורק על ידי נוהג זה הגיע למה שהגיע כידוע. כך סיפר הוא ז"ל.

ובזה נבאר את המסורה שהבאנו לעיל: 'הלוך ונסוע', רצה לומר, אם ירצה רק להתקדם בלימודים חדשים ולא לחזור על לימודו, אז המים היינו התורה שנמשלה למים היה 'הלוך וחסור', מתחסר אצלו, אבל אם הוא בבחינת 'הלוך ושוב', שחוזר תמיד על לימודו, אז 'הלוך וגדל בתורה עד כי גדל מאד'.

במשך כל אותו לילה לא הצליח רבי אליעזר יוסף לתת תנומה לעיניו הכואבות והעייפות. בשעות הבוקר, לאחר שהתפלל תפילת שחרית, הלך בזריזות אל הקליניקה של אותו רופא ואמר לו: שאלה גדולה יש לי אליך, רופא נכבד: אני מבין ומסכים עם דבריך שעלי לעשות את הניתוח בעיניי, אולם אבקשך לומר לי האם מדובר בניתוח דחוף או שמא הוא סובל דחי? אם אכן הוא סובל דחי, אבקש לדעת עד כמה ניתן לדחות אותו?

הרופא הררה וענה לו: דומני שגם אם נמתין ששה חדשים לא תהיה התדרדרות קריטית בעין. אם אכן תבוא לעשות את הניתוח בעוד מחצית השנה, הרי שסיכויי ההצלחה בניתוח אינם פחותים מאשר אם נעשה אותו היום.

יצא רבי אליעזר יוסף מהרופא, ובשונה מהרגלו ללכת אל חנותו בשער יפו, היו רגליו מוליכות אותו אל בית המדרש. מני אותו היום והלאה ישב רבי אליעזר יוסף ושינן שוב ושוב את שתי המסכתות, ביצה וראש השנה, עד שידעם בעל פה. אמר רבי אליעזר יוסף לבני משפחתו שתהו על החלטתו שלא לבוא יותר אל החנות: מוכרח אני להכין 'צידה לדרך' לקראת אותם ימים קשים שאולי יבואו ובהם לא אוכל להביט בגמרא וללמוד. כך יהיו שתי מסכתות אלו מזומנות בידי, וגם אם לא אוכל להביט בגמרא, אוכל לשננם ולחזור עליהם שוב ושוב בעל פה.

למרות שקשה הייתה עליו הקריאה באותיות הלא גדולות של הגמרא ופירוש רש"י ותוספות, כפה רבי אליעזר יוסף על עצמו הר כגיגית ולא עזב את הגמרא במשך שעות ארוכות. הוא הכריח את עצמו ללמוד בהתמדה עצומה, דף אחר דף, כשהוא מבקש להגיע לבקיות מוחלטת.

חלפו ששה חדשים ורבי אליעזר יוסף שכבר שלט בשתי מסכתות אלו על בוריים הגיע לרופא ואמר לו: כעת נפשי רגועה ושלוה - כעת מוכן אני לגשת לניתוח, והשם הטוב ירחם וישלח לי עזרתו מקודש ותבוא הרפואה לעיניי.

בשלווה מוחלטת ובאמונה בקב"ה שהוא רופא כל בשר ומפליא לעשות עלה רבי אליעזר יוסף על שולחן הניתוחים, כשהרופא עוסק בהם במשך שעה ארוכה. כשהתעורר רבי אליעזר יוסף לאחר סיום הניתוח היו עיניו עטופות בתחבושות לבנות אותם נאסר עליו להסיר במשך שבוע ימים.

במשך אותו שבוע עשה רבי אליעזר יוסף כפי שחשב והמשיך לשנן בראשו את המסכתות ביצה וראש השנה. כשעבר שבוע והוא הגיע

המקיפה הוא פתח והשמיע באזני רבי אליעזר יוסף את הדברים הבאים בהבעת פנים חמורות סבר:

דע לך, שמצב עיניך הוא כבי רע. מצבם מתדרדר מאוד ומיום ליום אתה מאבד עוד ועוד מאחזי הראיה שלך. אם לא נטפל בעיניים בהקדם, הרי שיתכן מאוד שהתדרדרות זו תביא אותך למצב הנורא בו תאבד לחלוטין את מאור עיניך ח"ו ותהפוך לאדם סגי נהור.

נחרד רבי אליעזר יוסף מאוד ואמר: כל אשר לאיש ייתן בעד חייו, והרי סומא חשוב כמת! מוכן אני לעשות ככל שיידרש כדי להציל את עיני, אדרבה ואדרבה, אמור נא לי איזה תרופות עלי לקחת, ולא אפיל דבר מכל אשר תצווה אותי. יהיה מחיר השיקויים והרפואות אשר יהיה, כי מבקש אני להמשיך ולראות בעיני.

נענה הרופא ואמר לרבי אליעזר יוסף: במצב כזה כבר לא יועילו תרופות, לפי מצב עיניך עליך לעבור ניתוח קשה ומסובך מאוד, העיניים הם אבר עדין מאוד, והטיפול בהם מורכב. אחוזי ההצלחה בניתוח כזה עומדים על חמישים אחוזים, ואם כן הניתוח יצליח, הרי שבעז"ה תוכל לראות בעיניך כהוגן. אולם אם הניתוח לא יצליח, הרי שלצערך לא תוכל יותר להוסיף ולראות.

שמא תאמר, שרק חמישים אחוזים יש להצלחת הניתוח, המשיך הרופא והסביר לרבי אליעזר יוסף את מצבו העצוב, ואולי אין כדאי להסתכן ולעשותו, אולם עליך לזכור שאם לא תעשה את הניתוח, מצב עיניך ימשיך ויתדרדר, וגם כך תאבד את יכולת הראיה, כך שבסופו של דבר יש לך סיכויים טובים יותר לראות בעיניך אם אכן תעשה את הניתוח.

הרופא הבין לנפשו של רבי אליעזר יוסף ואמר לו: אינך צריך להשיבני דבר זה עתה. מוטב תלך אל ביתך, תהפוך בדעתך במשך הלילה, ומחר תחזור אלי עם החלטתך. בכל מקרה, סיים הרופא, דעתי היא שכדאי לך לעשות את הניתוח, להנאתך ולטובתך.

רבי אליעזר יוסף הגיע לביתו ופניו כשולי קדירה. לנוות בית, שהייתה נכדתו של הרה"ק הישמח משה זיע"א, סח ואמר: איני יודע את נפשי בשל בשורת האויב שזה עתה שמעתי, והרי חמישים אחוזים יש שהניתוח לא יצליח ואהפוך לסגי נהור. על חנות מכשירי הכתיבה - אין אני מיצר ודואג. פרנסה היא מן השמים. וגם אחד מבנינו יוכל לנהל את החנות בהצלחה. אבל 'תורה מה תהא עליה' - כיצד אצליח ללמוד אם אני לא רואה את האותיות הקדושות של הגמרא!?

מוליך יקירין וחידושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הָרָא חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאִוְרִיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

את האלקים התהלך - יראת שמים יסוד להצלה מהבלי העולם

כולם את העולם והחריבוהו. מנגד הרוצה להתגבר על מבול העולם יש לו להתחזק ביראת ה' שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים שלא ישטפוהו, כדוגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה' כב) 'האותי לא תיראו נאם ה' וגו' אשר שמת חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו, כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפוהו מים הזידונים.

יראת ה' נותנת חיים נצחיים

וככל שיש יראת ה' בקרבו, כך יכול להם לתאוות ולזכות לחיים בזה ובבא, כמו שאמר יוסף הצדיק (בראשית מב יח) 'זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא', כי מידת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לכל יחריבו את עולמו. שכן כשאין בליבו יראת ה' סופו להגיע למיתה וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלהים במקום הזה - והרגוני, הן לעולם הבא שיפסיד עולמו בהימשכו אחר הדברים המנוגדים בעצם לעבודת ה', כפי שכתב בחובות הלבבות (שער חשבוה"נ פ"ג): 'וכבר אמר אחד מן החכמים, כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא'.

והן בעולם הזה כשאין יראת ה' אזי והרגוני, שטובע ומסתבך בתאוות שאין להם סוף, שכבר אמר החכם מכל האדם (קהלת ו ז) 'וגם הנפש לא תימלא' ואמרו (קה"ר א' ג) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, נמצא, כי אף אם סובר בדעתו שיתן לעצמו מעט ויספיק לו, ידע כי כבר קדמו לו חכמים וצדיקים רבותינו הקדושים ע"ה וקבעו כי לא יתכן בעולם הזה למלאות תאוותו, ורק 'יראת ה' תוסיף ימים' (משלי י כז), בהיותו מתגבר על תאוותיו והולך ביראת ה' כל היום, ועל כן נח שהיה מתהלך ביראת ה' הציב גבול להינצל משטף מים רבים שגברו בדורו, וע"י זכה להינצל ממי המבול, ואף זכה שממנו הושתת העולם מחדש לחיים מחודשים.

אותם לדרך התורה. ומקור התאוות באדם ביסוד המים שבקרבו, והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברים על האדם, כגלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהם ומאבד חיותו, כמו שאירע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שינו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו

את האלקים התהלך נח (ו ט). תירגמו אונקלוס: 'בדחלתא דה' הליך נח'. בדבריה באה תורה ללמדנו לקח כיצד הצליח נח להתגבר על טומאת הדור בו היה שרוי, וכדכתיב (פסוק יב-יג) 'ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס. וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ'. הנה ידוע כי מיסודות עבודת ה' ותכליתו בעולמו שיתגבר האדם על תאוות ליבו ויטה

מִלְתָּא דְפִלִּיָא

כיון שלא התפלל בעד בני דורו איבד מדרגת 'תמים'

וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא אִתָּךְ וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֶּבֶה כִּי אֶתָּךְ רְאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְדֹר הַזֶּה (ז א). קשה הלא בתחילת הפרשה נאמר על נח 'איש צדיק תמים', וכאן כתיב 'כי אותך ראיתי צדיק לפני', ומדוע לא נזכר כאן דבר היותו תמים. על כך כתב רש"י: מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו. שכאן דיבר ה' לנח בפניו ועל כך אמר רק מקצת שבחו.

בדור המבול היה נח 'צדיק' ובדור ההפלגה היה 'תמים'

עוד יש לפרש, כי 'צדיק' נקרא מי שמתרחק מחמס והשחתה בין אדם לחבירו, ו'תמים' הוא העובד את ה' בתמימות ומתרחק מעבודה זרה וכדומה, ונח היה מצוין בשני ענינים אלו, בין אדם לחבירו ובין אדם למקום. והנה בפסוק כתוב שנח היה 'צדיק תמים' 'בדורותיו', ויש לפרש הלשון 'בדורותיו' לשני הדורות שחי בהם נח, דור הפלגה ודור המבול. לפי זה יובן מדוע שינה הפסוק לשונו, כי בתחילה כתוב 'צדיק תמים היה בדורותיו', בשני הדורות, בדור הפלגה שחטאו בענייני אמונה - היה נח 'תמים' בעבודת ה', כי לשון תמים נופל על אמונה. ובדור המבול שחטאו בעריות - היה 'צדיק' בשמירת ברית קודש. אמנם כאן כתיב 'צדיק לפני בדור הזה', כלומר, בדור המבול שעיקר חטאם היה בעריות, ואכן אז שייך לשבח את נח רק בדבר היותו צדיק.

יש להוסיף עוד ולפרש, שבתחילה היה נח איש צדיק תמים ושלם בכל מיני שלמות, אבל אחר כך בסמוך למבול ירד ממדרגתו ולא נקרא עוד אלא 'צדיק', כי לא נהג כאברהם אבינו ולא הוכיח את בני דורו על רשעותם, ורק כששאלוהו על בניית התיבה היה אומר 'עתיד הקב"ה להביא מבול על הארץ' (ב"ר ל ז), אבל מעצמו לא היה מוכיח את בני דורו להשיבם בתשובה, ומחמת כן נקרא המבול על שמו כמו שכתוב (ישעיה נד ט) 'כי מי נח זאת לי', זו גם הסיבה שנגרעה מדרגתו ולא זכה עוד למדרגת 'תמים'.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הנהגת ה' עם האדם כפי הנהגתו במצוות ה'

אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נָח (ו ט). כתב רש"י: ובאברהם הוא אומר (להלן יז א) 'התהלך לפני', אשר התהלכתי לפניו' (להלן כד מ), נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. מכאן הלימוד לכל אדם, שכפי מעשיו כך מתנהגים עמו מן השמים בהנהגה מיוחדת לפי מעשיו. העובד את ה' יתברך למעלה מכוחותיו, כמו כן ההנהגה עמו מחוץ לגבולות הטבע. כך רואים אנו אצל אברהם אבינו ע"ה בעמידתו בעשרה ניסיונות למעלה מדרך הטבע, והיה הטבע משתנה בעבורו בכל דרכיו, כי במדה שאדם מודד בה מודדים לו (סוטה ח:), והמוסר עצמו בשליחותו לעבוד את ה' באהבה ובתשוקה בלי לחוס על כוחותיו, ואינו מחפש הוראת היתר להיפטר משום מצוה, ועבודתו איננה רק בהתאם לנוחות העצמית שלו. שלא כאותם המתעצלים ונמנעים מן העבודה אם היא דורשת מהם להתמודד עם טבעם הגשמי, וכך הם חוששים לפגעי מזג האוויר ונמנעים מהליכה לבית הכנסת בימי הקור, או להעביר שינה מעיניהם להגות בתורה מתוך מסירות, וכיוצא בזה בכל מצוות ה', כמו מצות הצדקה, שנצרך להתגבר ולפתוח ידו למעלה מיכולתו למתן צדקה, וכן לבזבז ממונו עבור מצוות ה', שדבר זה מורה על חביבות המצוה חביבותם אצלו, וכפי שמצינו בעלי צדקה מופלגים הפושטים בגדם מעליהם כדי לכסות בו עני ואביון, כי 'כל אשר לאיש יתן בעד נפשו' (איוב ב ד).

אבל המקיים מצוות רק לפי דרך הטבע בלי התגברות מיוחדת, תהיה

ההנהגה עמו רק לפי גדרי הטבע, כאשר ייטיב לכל באי עולם - כן ייטיב ה' גם עמו, אבל אינו ראוי שישנה ה' בעבורו את גדרי הטבע, כיון שגם הוא מצד עצמו לא התגבר בעבודתו למעלה מכוחותיו.

בין עבודתו של נח לעבודתו של אברהם

זהו אפוא ההבדל בין עבודתו של אברהם אבינו ע"ה ובין עבודתו של נח, כי אברהם השליך נפשו מנגד למען הרבות כבוד שמים, והיה מפרסם שם ה' בעולם בעוד שלא היתה מלכותו נודעת בתחתונים, ואף שהיו עובדי אלילים רודפים אותו עד שהשליכוהו לכבשן האש, אבל הוא בחר לסכן כל חיותו למען אהבת ה' אשר בקרבו, ובעבור כן ייחד ה' את שמו עליו עד שאנו מזכירים בכל יום 'אלהי אברהם' וחותרים בשמו 'מגן אברהם', ולפיכך נעשו עמו נסים מחוץ לגדרי הטבע.

אבל נח היה צריך סעד לתומכו והיה עובד ה' לפי כוחותיו, וכל צדקותו לא היתה אלא בדרך טבע העולם, להיות מקיים מצוות ומתרחק מן החטא כפי כח גופו, אבל לא התעלה למעלה מהטבע לשבר ולהכניע כח גופו בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, ועל כן אמר עליו הכתוב 'את האלהים התהלך נח' כלומר רק בטבע העולם בחינת 'אלהים', ורק לפי ערך דורו הרשעים היה צדיק כאשר היתה עבודתו בגדרי הטבע, ולפיכך היתה ההנהגה עמו בדרך הטבע ולא בדרך נס.

שלוש מדרגות בעבודת ה'

כשנתבונן בענין ההליכה אחרי ה'

יתברך נמצא שלוש לשונות בפסוקים, בנח נאמר 'את האלהים התהלך נח', באברהם נאמר 'התהלך לפני', ובבני ישראל נאמר (דברים יג ה) 'אחרי ה' תלכו', ושלוש לשונות אלו רומזים על שלוש מדרגות בעבודת ה'. כמו שכתב בעוללות אפרים (מאמר קיח) שיש שלושה מיני עבדים, יש עבד שרבו צריך לשמור עליו מכל משמר שלא יברח ויפרוק את עול עבודתו, ויש עבד שרבו סומך עליו מעט אחר שכבר נוכח לדעת שאינו מבקש לפרוק עולו, וכן יש סוג עבד שרבו בטוח וסמוך עליו בשלמות כיון שכתב שטר קנין להחזיק בו וגם נשבע לו העבד שלא יברח ממנו.

והנה, נח היה כמו עבד שאין רבו בטוח בו וצריך לשמרו בכל עת, ולכן נאמר בו 'את האלקים התהלך נח' שהיה מהלך בסמיכות ובשוה אליו, כביכול נצרך להשגיח ולשמור אליו לבל יפרוק עול העבודה ממנו. אך אברהם אבינו אשר כבר נתנסה והכיח נאמנותו לבוראו בטח בו מעט לב אדוניו ונאמר בו 'התהלך לפני', שעדיין צריך שמירה שלא יברח, אם כי אינו נדרש לשמירה הדוקה, רק שיהיה מהלך לפני אדוניו וכך יוכל להשגיח ולראות שאיננו חפץ לברוח ממנו. אולם המדרגה המעולה שאין למעלה ממנה, היא זו שנאמרה בבני ישראל 'אחרי ה' אלקיכם תלכו', כי כבר כרתו ברית לאלוקיהם ונשבעו לו במעמד הר סיני שלא לסור מעבודתו לעולם, ואין האדון צריך לבחון אותם בכל עת, והוא מניח להם לילך מאחרי כי אינו צריך לבדוקם ובטוח הוא בהם שמחזיקים תמיד בעבודתו.

יש צדיקים שאינם סובלים את הרשעים

עבורם ולפעול למענם. אבל יש דורשים לגנאי כי אנשי סדום שבדורו של אברהם היו רשעים יותר מדור המבול, ואם על בני דורו לא ביקש רחמים בוודאי שעל אנשי סדום לא היה מתפלל. אך יש לנו לדעת, כי כל זה אינו אלא ברשעי אומות העולם, אבל בני ישראל גם אם אינם במדרגה הראויה, מכל הם מכניעים עצמם לצדיקים, ועל די כן יש בכוח הצדיקים להתפלל בעדם ולהיטיב עמם.

ממש, מכל מקום לא היה בכוחו לסבול רשעותם כדי להגביה אותם. בכך יבואר מה שנחלקו חז"ל אם לדרוש אותו לשבח או לגנאי, ובוודאי אין הכוונה לדרוש את נח עצמו לגנאי, אלא שאם היה בדורו של אברהם שמא היה יכול לפעול יותר עבור הרשעים, כי דור שאברהם אבינו שרוי בתוכו גם הרשעים שבו נמצאים במדרגה טובה יותר, וממילא אפשר יותר להתפלל

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צִדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדִרְתּוֹ אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נָח (ו ט). פירש הרה"ק שר שלום מבעלזא ע"ה שצדיקים גדולים לפעמים אינם יכולים לסבול את רשעות בני דורם, ומחמת כן אינם יכולים להתפלל עבורם, וזה היה העניין אצל נח, שלרוב מעלתו לא יכול היה להשפיל עצמו אל בני דורו ולפעול רחמים בעבורם, ואף על פי שביקש ורצה להיות 'בדורותיו' בתוכם

הצדיק מבין כי רק המעשים הטובים הם תולדותיו שילכו עמו תמיד

ולשמרו מכל מיצר בזה ובבא.

הצדיק מבין כי רק המעשים הטובים הם תולדותיו שילכו עמו תמיד

הוא הדבר שדיברה תורה בפרשתנו 'אלה תולדות נח נח', וכתב רש"י: ללמדך, שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. ויש לומר בדבריו, כי אמנם יש להם לצדיקים בנים ותולדות, אך הצדיק שם על ליבו כי מכל אלו הקרובים יישארו לצידו לנצח רק המעשים טובים שעשה, ולכן הם עיקר תולדותיו, וכל אשר לו ישקיע ויתאמץ להוסיף ולהרבות תולדותיו במצוות ומעשים טובים. וכך כתב מו"ר זקני ע"ה בפיתוחי חותם (במדבר ד"ה ואלה): 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', שהמעשים טובים הם התולדות העיקריים האמיתיים. והיורד לשרשן של דברים יכיר וידע דכן האמת בפועל לא בדמיון, דידוע דכל מצוה שאדם עושה נברא ממנה מלאך אחד, ופשוט דמלאך טוב מאדם. לפיכך הבנים של מעשים טובים מעולים מהבנים הנעשו בפועל.

עיקר תולדות יצחק - עקידתו

על זה הדרך יש לפרש גם אצל יצחק שנאמר בו (בראשית כה יט) 'ואלה תולדות יצחק', וכתוב 'ואלה' בוא"ו המוסיף על ענין ראשון, היינו שבניו הנזכרים בפרשה הם נוספים על עיקר תולדותיו הנזכרים לעיל שהם מעשי הטובים, כי תחילה מוזכר ענין העקידה שזה היה מעשיו הטובים ועיקר תולדותיו, ועתה מוסיף להזכיר גם את בניו שנולדו לו.

לכל אדם ישנם כמה מעגלי קרובים, יש את הידידים, ומהם יש שחבריו הם יותר וקרובים יותר לליבו. וכן יש לו את משפחתו הקרובה ביותר. כאשר נמצא במצוקה יקרא לידידיו ויבקש את עזרתם לחלצו ממצור. אך כאשר נקרא למשפט, שם יקרא לאוהביו הקרובים יותר הלא הם חבריו הנאמנים, וככל שיעבור הזמן ימצא עצמו רק עם משפחתו. עד שבסופו של דבר בגמר הדין ימצא עצמו עומד לבדו.

כך בחיי האדם נמצאים סביבו מעגל גדול של ידידים, ובבוא עת פקודתו יבואו ללוותו חבריו הקרובים, ולאחר מכן עוד יזכרו ממנו מעט בני משפחתו. אך לקברו נכנס הוא לבדו ללא אח וקרוב ככל שיהיה. אך מי הם אלו שממשיכים ללוותו הלא הם התורה והמצוות שפעל בימי חייו. הם שהולכים עמו לפני בית דין של מעלה לשמרו ולהצילו מרדת שחת. וכי יש לך קרובים מזה.

על האדם להשכיל זאת בחייו ולהגדיל את מעגל קרוביו היותר קרובים מכל קרוב, ולצרף עוד ועוד קרובים כדוגמתם, שהם ורק הם ימשיכו ללוותו תמיד. כשמסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים, הם מלווים אותו והולכין לפניו ככתוב (ישעיה נח ח) 'והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך'. וכן כתיב (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך'. וכן 'כי לוית חן הם לראשך' (משלי א ט), ועוד כיוצא באלו, אשר בכולם עולה כי התורה והמצוות הם המלווים לו לאדם להמליץ עליו זכות

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלקים ה' והלך נח (ו ט). פירש רש"י: תולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים. קודם להזכרת תולדותיו - בניו הטבעיים, שהם, שם חם ויפת, הקדים הכתוב תחילה מהו עיקר תולדותיו של אדם, וכנגד שלושת בניו הזכיר שלוש מעלות רוחניות שהם הם עיקר תולדותיו, 'צדיק', 'תמים', 'את האלקים ה' והלך נח'.

התורה מלווה את האדם קודם בואו לעולם ואחר צאתו מן העולם

לביאור עמקם של דברים נקדים דברי התנא באבות (פ"ו מ"ט): אמר רבי יוסי בן קיסמא וכו' לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו כב) 'בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך', 'בהתהלךך תנחה אותך' בעולם הזה, 'בשכבך תשמור עליך' בקבר, 'והקיצות היא תשיחך' לעולם הבא, ע"כ דברי הברייתא. כי התורה מלווה את האדם בכל דרכיו, לפיכך עוד קודם שבא לעולם מלאך מלמדו כל התורה כולה (נדה ל:), והיא היא שמתלווה עמו גם אחר פטירתו להגן עליו וללמד עליו זכות, והיא זו שעומדת עמו לתחיית המתים. משכך, יש לו לאדם המשכיל להידבק בתורה ויגיעתה בתכלית הדביקות כי כל אשר לו יתן בעד נפשו.

בגמר הדין נותר האדם לבדו ורק התורה והמצוות נשארים איתו

משלו המושלים למה הדבר דומה, הלא

מעלת ההתאמצות בקיום המצוות

הקדושה תיפגם מראית ערות אביהם, ואם אמרו חז"ל (ברכות כה:): שלא יהיה הלב רואה את הערוה, החמירו הם על עצמם שגם צורת פניהם הנושאת צלם אלוקים לא תראה את הערוה. ובודאי שתוספת זהירות זו השפיעה קדושה בנפשם, וכל תוספת קדושה שהאדם מתאמץ עבורה משפיעה בנפשו הארה ובהירות רוחנית, ומכוחה זוכה להוסיף ולהתעלות בבחינת 'מצוה גוררת מצוה', שכן המלאך הנברא מכל מצוה הארתו היא לפי ההכנה והמאמץ וההשתוקקות של האדם, וכפי כוונת האדם כך מסייעו המלאך הלאה להוסיף ולקיים עוד מצוות בתוספת הארה והתלהבות.

אותה המצוה, מכל מקום התורה מעידה על שם שהתאמץ ביתר שאת, כמו שכתוב 'ויקח שם ויפת' בלשון יחיד ולא 'ויקחו' בלשון רבים, כי שם התאמץ ביותר, ולכן גם זכה לעמוד בראש הישיבה שלמדו בה האבות הקדושים, והיא הנקראת בלשון רבותינו 'בית מדרשם של שם ועבר'.

מעלת המלאכים הנבראים מן המצוות

ובאלשיך הקדוש (ט כג) מובא ששם ויפת הסיבו פניהם לאחוריהם ולא הסתפקו בעצימת עיניהם, כי לא רצו שצורת פניהם

ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו (ט כג). הנה, כל יגיעה שיש לו לאדם בקיום מצוות ה', הרי היא בבחינת מצוה הגוררת ומושכת את האדם לקדושה והתעלות עוד ועוד. זהו הביאור במאמר הכתוב 'ויקח שם ויפת את השמלה' וכתב רש"י שלכך נאמר 'ויקח' לשון יחיד אף שבפועל היו שנים, כי שם הוא שנתאמץ במצוה זו ביותר לפיכך נקראת על שמו, וכן רואים חילוק זה בשכר המצוה ששכרו של שם שזכו בניו לטלית של מצוה, ואילו יפת שהתאמץ פחות, זכו בניו לקבורה בימי מלחמת גוג. ואפילו שגם שם וגם יפת עשו יחד את

יצא לאור ע"י מכון אור ליהודים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור ליהודים

בני יששכר
שארית ישראל
תפארת שלמה
יסוד העבודה
מגן אברהם
דברי יחזקאל
פרי צדיק
צדקת הצדיק
חסד לאברהם

באר מים חיים
יושר דברי אמת
מנחם ציון
אוהב ישראל
מאור ושמש
זרע קודש
בת עין
אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
מנורת זהב החדש
מאור עינים
אור המאיר
עבודת ישראל
קדושת לוי
חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
· לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

ל להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 ודגליין בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com